

ISSN 1392-5369

Specialusis ugdymas. 2012. Nr. 2 (27), 54–69

Special Education. 2012. No. 2 (27), 54–69

LEIDINIŲ, SKIRTŲ ASMENIMS, TURINTIEMS NEGALIŲ, TURINIO METODOLOGINIS KRYPTINGUMAS

Algirdas Ališauskas, Stefanija Ališauskienė, Irena Kaffemanienė, Lina Miltenienė

Šiaulių universitetas

P. Višinskio g. 25, LT-76351, Šiauliai

Straipsnyje pateikiami Lietuvoje leidžiamų neįgaliesiems asmenims skirtų leidinių kokybinio (turinio analizės) tyrimo duomenys metodologinio kryptingumo požiūriu. Vienas iš reikalavimų leidiniams, kurie adresuojami neįgaliesiems – jų turinys turi atspindėti *neįgaliųjų socialinės integracijos* ir *lygių galimybių* temas: *ugdymas, sveikata, švietimas, mokslas, socialinė apsauga, kultūra, sportas, aplinkos prieinamumas, užimtumas, profesinis rengimas, profesinė rehabilitacija, įdarbinimas, laisvalaikis*. Turinio analizei pasirinkti neįgaliųjų asociacijų periodiniai leidiniai (žurnalai ir laikraščiai) skirti tikslinėms skaitytojų grupėms (žmonėms, turintiems negalių dėl regėjimo, klausos, intelekto, psichikos ir kt. sutrikimų bei ligų). Tyrimu siekta atsakyti į probleminius klausimus: *kokios metodologinės nuostatos propaguojamos leidiniuose, skirtuose žmonėms, turintiems negalių? Ar leidinių turinys aktualus ir prieinamas tikslinėms skaitytojų grupėms?* Leidinių kokybiniam vertinimui buvo tikslingai pasirinkti turinio analizės komponentai: *leidinių pobūdis; turinio ypatumai* (rubrikos, teminės sritys); *turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams*, leidinių *turinio prieinamumas* kalbiniu požiūriu ir įvertinant leidybos ypatumus, *turinio atitiktis* neįgaliesiems skirtų leidinių *leidybos reikalavimams*.

Esminiai žodžiai: *leidinių neįgaliesiems turinys, integracija, socialinis dalyvavimas, įgalinimas, lygios galimybės.*

Įvadas

Problemos aktualumas ir tyrimo teorinis pagrindas. Socialinis požiūris į neįgalumą modelis apibrėžia socialinę negalės situaciją kaip politinių ir ekonominių veiksnių darinį: fiziniai ir psichologiniai aplinkos barjerai, išankstinės nuostatos ir atskirtis, sąmoningai arba nesąmoningai sukurtos visuomenėje, yra negalės situaciją apibrėžiantys veiksniai. Ilgainiui imta suprasti, kad neįgalumas reiškia ne tik sutrikimus (medicininis požiūris), bet ir gerokai daugiau nei vien aplinkos ir kultūrinės kliūtys, su kuriomis susiduria žmonės, turintys negalių (šiuolaikinis, socialinis požiūris į negalę modelis). Tai apima švietimą, informaciją, būsto, viešųjų pastatų ir darbo aplinkos nepritaikymą, nepakankamas socialines išmokas, diskriminacines sveikatos ir socialinės paramos paslaugas, neįgaliajam nepasiekiamas transporto ir ryšių sistemas, sumenkintą ar neigiamą negalės vaizdinį žiniasklaidoje (Oliver, Zarb, 1997; Titchkosky, 2006; Valhala, 2006). Kaip atsakas į minėtus barjerus Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, formavosi negalių turinčių žmonių bendruomenės (draugijos, asociacijos, klubai), kurios siekia vienyti pastangas sprendžiant socialines ir kt. pro-

blemas, įgyvendinti teigiamų socialinių pokyčių strategiją (Davis, 2000; Humphrey, 2000), skatinti neįgaliųjų socialinį dalyvavimą, savarankišką ir nepriklausomą gyvenimą. Toks vienijimasis apibūdinamas socialinės kooperacijos teorijomis. Kooperacija paprastai jungia grupes, kurios patiria tam tikrą nelygiavertiškumą. Kooperavimusi bandoma įveikti socialinę nelygybę ir neteisingumą, keisti priklausomus santykius. Įgalinimas yra pagrindinė neįgaliųjų kooperavimosi idėja – žmonės veikdami kartu gali pasiekti tikslų, kurių jie negalėtų pasiekti pavieniui. Kooperavimosi tikslas – įgalinti asmenis kolektyvinių sprendimų priėmimui, bendrai spręsti socialines ir ekonomines problemas (Barraket, 2001). Kooperacija egzistuoja tam, kad žmonės bendruomenėse išmoktų mąstyti inovatyviai, bendrai veikti (Hammond Ketilson et al., 1998).

Žmonės, turinčius negalių, suvienijo tokios organizacijos kaip Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga (LASS, įkurta 1926 m.); Lietuvos kurčiųjų draugija (LKD, įkurta 1938 m.), Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“ (1989 m.); Lietuvos neįgaliųjų draugija (LND, 1988 m.) ir kt., kurios nuo pat įkūrimo, kai Lietuvoje dar nebuvo žinomos integracijos idėjos, rūpi-

nosi savo narių lygių galimybių ir teisių atkūrimu, jų socialine gerove, siekė mažinti žmonių, turinčių negalių, socialinę atskirtį. Šių bendruomenių pasitangomis pirmiausia atkurta teisė į švietimą, profesinę veiklą, sukurta socialinės apsaugos sistema, kuri skatino atsakingas institucijas ir visuomenę spręsti negalių turinčių žmonių problemas. Buvo įsteigti tikslinėms neįgaliųjų bendruomenėms skirti periodiniai leidiniai, kurių paskirtis ir misija iki šių dienų išliko aktuali – skleisti informaciją apie neįgaliųjų problemas ir pasiekimus, skatinti pačių neįgaliųjų socialinį dalyvavimą ir įgalinimą, formuoti pozityvią visuomenės nuostatą į neįgaliosius kaitą, viešinant neįgaliuosius vienijančių bendruomenių vykdomas veiklas ir jų rezultatus.

Leidinių neįgaliesiems tyrimu siekiama rasti atsakymus į **probleminius klausimus**: *kokios metodologinės nuostatos propaguojamos leidiniuose, skirtuose žmonėms, turintiems negalių? Ar, atsižvelgiant į leidinių paskirtį, turinys aktualus tikslinėms skaitytojų grupėms? Koks leidinių prieinamumas tikslinėms neįgaliųjų grupėms?*

Tyrimo objektas – leidinių, skirtų asmenims, turintiems negalių, turinys.

Tyrimo tikslas – įvertinti leidinių, skirtų asmenims, turintiems negalių, turinio metodologinę kryptingumą.

Tikslui pasiekti iškelti tokie **uždaviniai**: įvertinti leidinių turinį (rubrikos, tematika, apimtis), atsižvelgiant į: a) turinio aktualumą ir prieinamumą tikslinėms grupėms pagal negalės pobūdį ir leidinio paskirtį; b) leidinių turinio dermę su leidybos metodologiniais reikalavimais¹.

Tyrimo metodologija. Vienas iš reikalavimų² leidiniams, kurie adresuojami neįgaliesiems – straipsniai turi atspindėti *neįgaliųjų socialinės integracijos* ir *lygių galimybių* temas: *ugdymas, sveikata, švietimas, mokslas, socialinė apsauga, kultūra, sportas, aplinkos prieinamumas, užimtumas, profesinis rengimas, profesinė rehabilitacija, įdarbinimas, laisvalaikis.*

Atsižvelgiant į neįgaliųjų bendruomenių ir jų leidinių misiją bei leidybos reikalavimus leidiniams, jų turinys tirtas neįgaliųjų įgalinimo, įsitraukimo, socialinio dalyvavimo metodologinių nuostatų aspektais (Adams, 2008; Kemshall, Littlechild, 2000; Turner, Beresford, 2005). *Įgalini-*

mo teorija paremta konflikto, komunikacinio veiksmo ir konstravimo paradigmomis; tai procesas, kurio metu žmonės ar bendruomenės siekia dalyvauti (Adams, 2008; Nikkhah, Redzuan, 2009; ir kt.). Įgalinimo teorijos operuoja sveikatingumo, sveikimo koncepcijomis, akcentuoja kompetencijas ir stiprybes, o ne trūkumus ir ribotumus. Į įgalinimą orientuota sąveika suteikia galimybių jos dalyviams plėtoti žinias (Adams, 2008; Dettmer, Dyck, Thurston, 2009) ir įgūdžius, gauti prieinamos informacijos. Įgalinimas susijęs su resursų koncepcija, kai individai siekia atskleisti savo potencialą ir kontroliuoti savo socialinį gyvenimą. *Įsitraukimas* šiame kontekste suprantamas kaip nenutrūkstama bendruomenės ir asmens, turinčio negalių, bei jo šeimos sąveika su socialine aplinka per prieinamą, aktualią bei socialiai vertingą informaciją; tai asmens aktyvumu pagrįstas procesas, kurio metu gali vykti individualūs ir instituciniai pokyčiai. Asmenų, turinčių negalių, bei jų šeimų įsitraukimas reiškia dvišalę komunikaciją, kuri skatina dalyvavimą ir suteikia jiems svarbius vaidmenis bendruomenės gyvenime. *Socialinis dalyvavimas* (Ebersold, 2004; Nikkhah, Redzuan, 2009; ir kt.) suprantamas kaip leidžiantis žmonėms valdyti situaciją; tam būtina neįgalaus asmens sąveika su bendruomene ir informacijos valdymas. Socialinis dalyvavimas reiškia siekį įgalinti asmenis, turinčius negalių, dalyvauti priimančiam sprendimams, susijusiems su jų gyvenimo kokybe.

Tyrimo metodai – kokybiniai (turinio analizė) ir kiekybiniai. Leidinių kokybiniam vertinimui buvo tikslingai pasirinkti turinio analizės komponentai: *leidinių pobūdis* (šviečiamasis, informacinis, metodinis ar kt.) ir leidybos ypatumai; *turinio ypatumai* (rubrikos, teminės sritys ir pan.); *turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams*; leidinių *turinio prieinamumas* kalbiniu požiūriu ir įvertinant leidybos ypatumus; *turinio atitiktis* neįgaliesiems skirtų leidinių *leidybos reikalavimams*.

Kiekybiškai analizuojant leidinių turinį nurodomas teminių rubrikų, puslapių ar straipsnių skaičius. Straipsnių ar (ir) rubrikos puslapių skaičius leido įvertinti kiekviename leidinyje dominuojančią informaciją (informacijos prioritetus pagal apimtį) bei turinio įvairovę. Rubrikų apimtį pateikiama 1 puslapio tikslumu; nurodomų puslapių skaičius apytikris, nes įskaičiuojamas ne tik tekstas, bet ir nuotraukos, piešiniai.

Tyrimo imtis. Turinio analizei pasirinkti neįgaliųjų asociacijų bei viešųjų įstaigų periodi-

¹ *Periodinių ir informacinių leidinių neįgaliesiems leidybos ir platinimo finansavimo tvarkos aprašas* (2010). LR SADM 2010 m. spalio 19 d. įsak. Nr. A1-491.

² Ten pat.

niai leidiniai sugrupuoti į dvi grupes pagal leidybos tipą (žurnalai ir laikraščiai) ir pagal tikslines skaitytojų grupes. Pirmajai grupei priskirti žurnalai, jų tikslinės grupės – asmenys, turintys negalių dėl sensorikos ir intelekto sutrikimų, bei jų šeimos. Asmenims, turintiems regėjimo sutrikimų, skirtas žurnalas „Mūsų žodis“ ir jo priedas „Šulinys“, leidėja – Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga (LASS); turintiems klausos sutrikimų – žurnalas „Akiratis“, leidėja – Lietuvos kurčiųjų draugija; turintiems intelekto ir psichikos sutrikimų – žurnalas „Viltis“, leidėja – Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, ir žurnalas „Klubo 13 ir Ko žinios“, leidėja – Respublikinė psichikos sutrikimų patyrusių asmenų ir jų draugų organizacija.

Antrąją grupę sudaro laikraščiniai leidiniai, skirti žmonėms, turintiems judėjimo, fizinių ir somatinio pobūdžio negalių – laikraščiai „Bičiulystė“ ir „Bičiulis internete“, leidėja – Lietuvos neįgaliųjų draugija, „Diabetas“, leidėja – Lietuvos diabeto asociacija; „Artritas“, leidėja – Lietuvos artrito asociacija, ir „NefroInfo“ – Lietuvos nefrologinių ligonių asociacijos „Gyvastis“ informacinis leidinys.

Išanalizuota per 80 % kiekvieno pavadinimo 2007, 2008, 2009 metų leidinių³.

Tyrimo rezultatai. Leidinių turinio įvertinimas

„Mūsų žodis“ – žurnalas, kurio tikslinė skaitytojų grupė – asmenys, turintys regos sutrikimų (aklieji, silpnaregiai). Žurnalas yra mišraus teminio pobūdžio, turi šviečiamojo, grožinio, informacinio leidinio požymių, savo stilistika ir turiniu tinkamas įvairaus amžiaus asmenims, įdomiai ir patraukliai nušviečia neregų gyvenimo aktualijas, jų pasiekimus ir problemas. *Leidybos ypatumai* (popierius, formatas, šriftas, iliustracijos) atitinka tikslinės grupės – sutrikusios regos asmenų – specialiuosius poreikius. Neregai gali žurnalą skaityti Brailio raštu, klausytis įgarsinto, silpnaregiai ir kiti asmenys gali skaityti įprastinio formato žurnalą (popieriuje) arba susirasti interne-

te (elektroninė versija). Tekstas spausdinamas padidintu, ryškiu šriftu.

Turinio ypatumai. Žurnalas turi nuolatinės rubrikas, jų tematika pasikartoja kiekviename leidinyje ir atitinka tikslinės grupės interesus. Žurnalo „Mūsų žodis“ rubrikų turinį žr. 1 lentelėje.

Tiesiogiai su *neįgaliųjų integracija ir lygių galimybių sudarymu* bei *neregų socialinės atskirties mažinimu* susiję straipsniai spausdinami įvairiomis rubrikomis: *Teisės naujienos; Seminarai, konferencijos; Gyvenimo aktualijos; Neregys ir visuomenė; Renginiai.* Neįgaliųjų integracijai iš esmės skirtos ir dauguma kitų rubrikų.

Daug dėmesio skiriama švietimui ir ugdymui. Šią tematiką atspindi įvairios rubrikos: *Švietimas ir rehabilitacija; Lietuvos aklųjų švietimui – 80; Tarptautinei baltosios lazdelės dienai; Brailio raštas ir mes.* Straipsniuose pateikiama aklųjų švietimo ištakų istorinė apžvalga, dabartinės aklųjų švietimo aktualijos. Aprašomos neregų vaikų ir suaugusiųjų lavinimosi galimybės (pvz., apie orientacijos ir mobilumo lavinimo stovyklą; vaikų kompiuterinio raštingumo lavinimą; neregų vaikų judėjimo svarbą; literatūrinį lavinimą; kursus akliesiems; publikuojami aklųjų ugdymo centro auklėtinių pasakojimai, rašoma apie jų studijas ir darbą po mokyklos).

Rubrikose *Gyvenimo aktualijos / Neregys ir visuomenė* nagrinėjamos neregų patiriamos socialinės problemos, kliūtys. Pvz., aprašomi biurokratiniai trukdžiai aprūpinant akluosius techninės pagalbos priemonėmis; nagrinėjamos problemos, susijusios su neregų adaptacija visuomenėje, aplinkos pritaikymu, naudojimosi įvairiomis paslaugomis, neįgaliųjų organizacijų finansavimo ir kt. problemos. Kita vertus, ta pati rubrika atskleidžia aprūpinimo techninėmis pagalbos priemonėmis tvarką, aiškina neįgaliųjų teisių konvenciją, užimtumo rėmimo įstatymą, pateikia duomenis apie neregus kandidatus į savivaldybių rinkimus; rašoma apie renginius, projektus Lietuvoje ir užsienyje. Siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į neregų problemas; neįgaliųjų organizacijų vaidmenį, įgyvendinant nacionalinę neįgaliųjų integracijos programą, apie neregų kultūrinį gyvenimą, iškilus akluosius (skulptorius, fotografas, Seimo nari).

³ Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu 2010 m. rugpjūčio–gruodžio mėn. Šiaulių universiteto Socialinės gerovės ir negalės studijų fakulteto mokslininkų grupė atliko tyrimą *Informacijos prieinamumo neįgaliesiems ir jos skleidimo efektyvumas.* Tyrimo objektas – neįgaliųjų asociacijų bei viešųjų įstaigų 2007, 2008, 2009 metais išleistų žmonių, turintiems negalių, periodinių leidinių turinio analizė, įvertinant informacijos prieinamumą, jos sklaidos ir leidybos efektyvumą.

Žurnalo „Mūsų žodis“ turinys, rubrikos, apimtis (2007–2009 m.)

Turinys	Žurnalo „Mūsų žodis“ rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		81,8
Socialinė ir sveikatos apsauga	LASS Centro taryboje / Skaičiai, skaičiai... / Suvažiavimui praėjus / LASS rajonų organizacijose / Neregys ir visuomenė / Naudinga žinoti / Socialinis darbas / Socialinės įstaigos / Medicina	13,6
Aplinkos pritaikymas ir užimtumas	Neregių labui / Tiflologija / Naujos technologijos / Neregiai užsienyje / Europos link / Iš kelionių sugrįžus / Verslas ir neregys	6,0
Švietimas / ugdymas / reabilitacija	Švietimas ir reabilitacija / Reabilitacija / Lietuvos aklųjų švietimui – 80 / Teisė vartoti / Teisės naujienos / Brailio raštas ir mes / Luji Brailiui – 200 / Seminarai, konferencijos / Projektai / Iš mūsų kalendoriaus / Kronika	27,9
Socialinė integracija	Gyvenimo aktualijos / Portretas / Tarptautinei baltosios lazdelės dienai	12,6
Laisvalaikis, kūrybinė savi-raiška, sportas	Renginiai / Menas / Parodos / LASS literatų kūryba / Mintys / Sportas	21,7
Publikacijos kitomis temomis		18,2
Informacija, skelbimai	Tai įdomu / Naujovės / Dėmesio! / Naujos knygos / Nauji leidiniai /	5,7
Skaitytojų laišakai	Mums rašo / Nuomonės / Atsiminimai / Jiems dar sunkiau	2,4
Buitis	Turint laiko	4,4
Reikšmingi įvykiai, žmonės, datos	Minėtinos sukaktys / Netekome / Sukaktys / Jubiliejai / Sveikiname!	4,7
	Redakatoriaus žodis / „Mūsų žodžiui“ – 50	1,0

Daug vietos skiriama neįgaliųjų kūrybinei, meninei saviraiškai (rubrikos *Renginiai / Menas / Parodos; Iš kelionių sugrįžus; Projektai*); neregių sporto renginiams ir jų laimėjimams aprašyti (*Sportas; Renginiai*) ir kt. temoms. Viena iš didžiausių – nuolatinė žurnalo rubrika *LASS literatų kūryba*. Kiekviename numeryje spausdinami neregių kūrybos fragmentai (apysakų, dienoraščių, prisiminimų, eilėraščių knygų). Dažnai čia pat spausdinama rubrika *Mintys*, kurioje – apžvalginiai ar analitiniai straipsniai apie neregių literatų kūrybą; nagrinėjama eilėraščių stilistika, išvalgos apie kūrinuose vaizduojamo aklojo portretą ir pan. Žurnale skiriama vietos ir skaitytojų atsiųstiems rašiniams (*Mums rašo; Mintys; Nuomonės; Atsiminimai* ir kitose rubrikose). Be to, žurnale „Mūsų žodis“ kartkartėmis pasirodo straipsnių apie naujas knygas ir leidinius, pateikiama trumpa jų turinio apžvalga (rubrikos: *Naujos knygos / Nauji leidiniai*).

Kita dalis tekstų atspindi įvairias temas, tiesiogiai nesusijusias su neįgaliųjų integracija, bet taip pat aktualias skaitytojams: skelbimai apie kursus, seminarus, konkursus, projektus (rubrika *Dėmesio!*) ir kita informacija (*Mus remia* – informacija apie LIONS klubo, LR Seimo narių, kitų asmenų, įstaigų paramą LASS įmonėms, įstaigoms; rubrikoje *Naudinga žinoti* informuojama apie neregių vasaros poilsį ir kainas LASS poilsio namuose, poilsiavietėse; *Sveikiname!* – sveikina konkursų nugalėtojus; rubrika *Netektys* – apie

išėjusius anapilin LASS veikėjus ar žinomus žmones).

Kiekvieno žurnalo numerio pabaigoje spausdinama rubrika *Kronika*, kurioje skelbiama informacija apie reikšmingas LASS istorijos datas, sukaktis, įvykius ir pan. Panaši informacija skelbiama ir rubrikose: *Minėtinos sukaktys; Sukaktys; Iš mūsų kalendoriaus*. Pastaroji rubrika dažniausiai skiriama personalijoms, išsamiau nušviečia įvykius ir asmenis, kurių sukaktys minimos.

Nors rubrikos kiekviename numeryje panašios, vis dėlto žurnalas neturi griežto struktūravimo ir pasižymi itin didele rubrikų įvairove. Dauguma rubrikų žurnale neturi nuolatinės vietos, išskyrus keletą (pvz., tik rubrikos *Kronika* ir *Turint laiko* – jos visada yra žurnalo pabaigoje; kitos rubrikos – įvairiose žurnalo vietose). Sąlygiškai nuolatinės rubrikos (*Gyvenimo aktualijos; Neregys ir visuomenė; Portretas* ir kt.) būna ne kiekviename numeryje, o rubrika *LASS literatų kūryba* yra kiekviename numeryje.

Teminės sritys, pvz., švietimas ir ugdymas, socialinė apsauga ar kt. aktualijos publikuojamos įvairiose rubrikose; taigi, rubrikos lyg ir neturi nuolatinės savo paskirties ar misijos atspindėti būtent vieną kurią nors teminę sritį.

Turinio aktualumas tikslinės grupės žmonių poreikiams. Žurnale „Mūsų žodis“ rašoma apie aktualius kiekvienam neregiumi dalykus: atspindima LASS veikla; geroji neregių organizaci-

jų patirtis Lietuvoje ir užsienio šalyse; nemažai straipsnių apie aklųjų ir silpnaregių ugdymosi, meninę veiklą, sportą; populiariai ir prieinamai pristatomi moksliniai tyrimai, yra analitinių straipsnių apie neregųjų grožinę kūrybą. Daugelyje straipsnių nušviečiami neregųjų asmenų sėkmės atvejai. Tačiau nevengiama ir neregųjų gyvenimo probleminių sričių analizės.

Leidinių turinio prieinamumas kalbinių požiūriu ir įvertinant leidybos ypatumus. Žurnalo tematika ir kalbinis pateikimas atitinka įvairaus išsilavinimo asmenų, turinčių regos negalę, interesus. Sudėtingi dalykai aiškinami ar nušviečiami paprastai, suprantamai, straipsnių autoriai ir redaktorius (rubrika *Redaktoriaus žodis*) su skaitytoju bendrauja šiltai, lyg su geru draugu. Žurnalas visapusiškai – leidybos būdų, tekstų turinio ir kalbos stilistika prieinamas neregėjams, silpnaregiams ir visiems besidomintiems.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Žurnalas tenkina leidinių neįgaliesiems reikalavimus, nes neįgaliųjų socialinės integracijos, lygių galimybių tematika sudaro didžiąją dalį visų rubrikų ir straipsnių.

„Šulinys“, žurnalo „Mūsų žodis“ priedas. Leidinio tikslinė grupė – regos negalę turintys asmenys. Žurnalas leidžiamas Brailio raštu, publikuojamas internete. „Šulinys“ leidžiamas nereguliariai. Pvz., aptikti tokie „Šulinio“ numeriai internete: 2007 m. sausio, balandžio, gegužės, birželio ir gruodžio mėn.; 2008 m.: sausis, vasaris, balandis, rugpjūtis, spalvis; 2009 m.: sausis, vasaris, rugpjūtis, spalvis, gruodis. Šie leidinio numeriai

internetu ir buvo analizuojami. Spausdinamų tekstų apimtis nedidelė, prisitaikyta prie nevienodų neregųjų galimybių skaityti Brailio raštu. Kiekviename numeryje pateikiama po 2–3, kartais 4 tekstus.

Turinio ypatumai. Žurnale spausdinami pasakojimai apie aklusius, LASS meno kolektyvus ir kt. Leidinio turinį geriausiai atspindi redakcijos kreipimasis į skaitytojus (2007 m. sausio numeris), kuriame žadama, kad „Šulinyje“ skaitytojai ras „įdomių ir nuotaikingų pasiskaitymų. Ne visi jie bus apie aklusius, bet, tikimės, visi bus įdomūs, o gal turės ir šiek tiek tokios naudos!...“ Leidinyje „Šulinys“ spausdinamą medžiagą galima suskirstyti į dvi temines sritis: 1) pasakojimai (kartais artimi grožiniams) apie aklusius, jų gyvenimą, kasdienybę, jų savarankiškumą ir pan.; kai kurie tekstai versti iš užsienio kalbų; kartais spausdinama eilėraščių; 2) trumpi informaciniai pranešimai, tekstai – apie aklųjų organizacijų, mokyklų, klubų meninę veiklą, išvykas.

Žurnalas „Akiratis“. Tikslinė skaitytojų grupė – asmenys, turintys klausos negalę, bet leidinys skirtas ir platesniam skaitytojų ratui: vaikams, jaunimui, tėvams, pedagogams, LKD sistemos darbuotojams, įvairaus amžiaus, išsilavinimo ir įvairių poreikių turintiems skaitytojams. Tai žurnalas kurčiųjų reikalams pristatyti, rekomenduojamas kurčiųjų ugdymo, surdologijos centrums, gestų kalbos vertėjams.

Turinio ypatumai. Leidinio turinys (rubrikos, teminės sritys ir pan.) pasižymi įvairove, gali tenkinti įvairių skaitytojų interesus (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Žurnalo „Akiratis“ turinys, rubrikos, apimtis (2007–2009 m.)

Turinys	Rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		94,8
Socialinė ir sveikatos apsauga	<i>Aktualijos / Nuomonės / Tai įdomu / Socialinė orbita / Sveikata / Kochleariniai implantai</i>	43,7
Socialinė integracija	<i>Mūsų žmonės / Jaunimo žingsniai</i>	22,5
Švietimas / ugdymas	<i>Švietimas / Gestų kalba</i>	11,3
Aplinkos pritaikymas ir užimtumas	<i>Darbas / Pasaulis ir mes / Pasaulyje / Mes ir kaimynai</i>	5,6
Saviraiška, kultūra	<i>Sportas / Kultūra</i>	11,7
Publikacijos kitomis temomis		5,2
Laisvalaikiai	<i>Prie kavos</i>	3,4
	<i>Projektai / Atostogos</i>	1,8

Žurnalo „Akiratis“ nuolatines rubrikas: *Aktualijos, Mūsų žmonės, Švietimas, Jaunimo žingsniai, Sportas, Kultūra, Pasaulis ir mes / Pasaulyje / Mes ir kaimynai, Gestų kalba, Tai įdomu, Prie kavos.* Nuo 2009 m. atsiranda rubrika *Socia-*

linė orbita. Nenuolatiniai skyreliai: *Darbas, Sveikata, Kochleariniai implantai.*

Aktualijų rubrikoje pateikiama informacija apie Lietuvos kurčiųjų draugiją (LKD), kitų institucijų ir asociacijų veiklą, renginius, jubilie-

jus, parodas, projektus ir kt. Ši informacija dominuoja ir sudaro apie 40 proc. visos nagrinėtų žurnalų apimties.

Plati (apie 15 proc. visos apimties) žurnalo rubrika *Mūsų žmonės*, kurioje pristatomi LKD ir kitų organizacijų vadovai, mokytojai, sportininkai, kūrėjai, garbūs žmonės, jų pasiekimai, jubiliejai, pasakojama apie jų pasiekimus ir nuopelnus.

Daug dėmesio ir vietos skiriama švietimo ir jaunimo klausimams. Ši tematika sudaro beveik penktadalį visos turinio apimties. *Švietimo* rubrikoje, kuri sudaro apie dešimtadalį viso nagrinėtų žurnalų turinio, apžvelgiama ugdymo institucijų veikla, ugdymo procesas, ugdymo inovacijos, pasakojama apie mokinius ir jų pedagogus. *Jaunimo žingsnių* rubrikoje (apie 8 proc. turinio) pateikiama informacija apie jaunimo organizacijas, organizuojamus renginius, pristatomos personalijos, teikiama aktuali jaunimui informacija apie profesijas ir kt.

Kiekvieno žurnalo numerio *Sporto* rubrika (6 proc. viso turinio) pristato sporto renginius, pasakoja apie sportininkus, turinčius klausos negalę, ir jų pasiekimus. Naudinga skaitytojui informacija apie kurčiųjų istoriją, kitų šalių kurčiųjų gyvenimą (rubrika *Pasaulis ir mes / Pasaulyje / Mes ir kaimynai*).

Kultūros rubrikoje (apie 5 proc. viso turinio) pristatomi kultūros renginiai, menai, knygos, pateikiama informacija apie keliones, šventes ir kt. Mėnraštis viešina ir skatina kurčiųjų meninę raišką, pateikia informaciją apie žmones, daug pasiekusius meno (dailės ir kt.) srityse, ši informacija iliustruojama autorių darbų nuotraukomis.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Žurnalo turinys aktualus, orientuotas į svarbiausius pokyčius, naujas tendencijas kurčiųjų ugdyme (pvz., propaguojant ir diegiant

bilingvinį mokymą ir kt.) bei profesinėje veikloje. Žurnalui būdingas polemiskumas, kvietimas reikšti įvairias nuomones, diskutuoti (ne tik *Nuomonių* skyrelyje, bet ir visame žurnalo turinyje). Tai daro žurnalą dar įdomesnę, patrauklesnę ir labiau intriguojančią.

Leidinių turinio prieinamumas. Teksto prieinamumas itin aktualus klausos negalę turintiems asmenims. „Akiratis“ – vienas iš svarbesnių informacijos šaltinių kurtiesiems, nes informacija per radiją jiems neprieinama, tik dalis televizijos laidų transliuojamos verčiant į gestų kalbą ar turi titrus. Mėnraščio fizinį pasiekiamumą padidina tai, kad 2008 m., 2010 m., 2011 m. visi numeriai ir 2012 m. mėnraščio 1–4 numeriai yra ir internete.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Leidinio turinyje ryškus pozityvus požiūris į socialinę žmonių įvairovę, pagarba kiekvieno žmogaus individualumui, propaguojami socialinio dalyvavimo ir įgalinimo siekiai.

Žurnalo „*Viltis*“ tikslinė grupė – sutrikusio intelekto asmenų turinčios šeimos, jų globėjai, ugdytojai ir visuomenė. Publikuojami mišraus tipo (šviečiamojo, informacinio pobūdžio) straipsniai, grožinės literatūros kūrinių fragmentai ir kt. „*Viltis*“ orientuojasi į sutrikusio intelekto žmonių aplinką – patį žmogų, jo šeimą, specialistus. Spaudai naudojamas kokybiškas popierius; žurnalas iliustruotas spalvotomis nuotraukomis, piešiniais (leidžiamas ir internete). Analizuotos žurnalo „*Viltis*“ 2007–2009 m. numerių internetinės versijos.

Turinio ypatumai. Žurnalas turi nuolatinės rubrikas, jų tematika dažniausiai pasikartoja kiekviename leidinio numeryje. Žurnalo „*Viltis*“ rubrikų apibendrintas turinys pateikiamas 3 lentelėje.

3 lentelė

Žurnalo „Viltis“ turinys, rubrikos, apimtis (2007–2009 m.)

Turinys	Rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		98,4
Socialinė ir sveikatos apsauga	<i>Bendrijos gyvenimas / „Vilčiai“ 20 metų! / „Vilties“ svečiai / Viešnagė / Bendradarbiavimas / Aktualijos / Aktualu / Teisininkas pataria / Teisinė pagalba / Garantijos / Pranešimas / Rezoliucija / Vaiko raidos centras /</i>	31,3
Švietimas / ugdymas / integracija	<i>Ugdymo centras „Viltis“ / Vasarėlė... / Veikla / Darbo patirtis / Kviečiu į studijas! / Žurnalo „Viltis“ priedas</i>	34,5
Integracija	<i>Projektai / A.P.P.L.E. / Inicatyva / Galimybės / Integracija / Tyrimas / Žurnalo „Viltis“ priedas</i>	16,7
Laisvalaikis, kultūra	<i>Nauji leidiniai / Naujiena / Aktualu / Laiškai / Skaitytojų laiškų skyrelis / Renginiai / Teatras, parodos, šventės</i>	16,7
Publikacijos kitomis temomis		1,6
Sukaktys		

Rubrikų *Aktualijos* ir *Aktualu* straipsniai atspindi skaitytojams aktualius dalykus, kuriuos galima suskirstyti į tokias temines sritis: *socialinė ir sveikatos apsauga, valstybės parama neįgaliųjų organizacijoms, socialinis įgalinimas* (pvz., straipsnis apie žmonių, turinčių intelekto sutrikimų, asistentų mokymus *Atstovavimo sau* programoje ir kt.).

Informacija neįgaliųjų teisių tematika (straipsniai apie sutrikusio intelekto žmonių teisinį veiksmumą, globos teisę ir kt.) pateikiama ne tik specialiai tam skirtose rubrikose *Teisininkas pataria / Teisinė pagalba / Garantijos*, bet ir įvairiose kitose rubrikose (*Pranešimas / Rezoliucija* ir kt.).

Didžiausią dalį straipsnių globos, socialinio darbo temomis žurnalas „Viltis“ skelbia rubrikose: *Veikla / Darbo patirtis*. Šios rubrikos atspindi šalies globos, užimtumo ir ugdymo įstaigų pedagoginio ir socialinio darbo patirtis. Rašoma apie ugdymo, globos centrų veiklą: socialines paslaugas neįgaliesiems, jų šeimoms, aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis; socialinės integracijos projektų finansavimą, profesinės reabilitacijos programas, valstybinę psichikos sveikatos strategiją, sveikatos priežiūros paslaugas ir kt.

Anksčiau minėtose rubrikose *Veikla / Darbo patirtis* nagrinėjami ir ugdymo klausimai (įvairių metodikų taikymas, tenkinant mokinių, turinčių vidutinių ir žymių intelekto sutrikimų, specialiuosius ugdymosi poreikius; aprašoma ergoterapijos, kineziterapijos, meno terapijos ir kt. metodikos). Ugdymo klausimai nagrinėjami ir rubrikoje *Integracija* – specialiųjų poreikių tenkinimas mokykloje; vaikų saviraiškos skatinimas, naudojant netradicines medžiagas, technikas ir priemones. Žurnalo „Viltis“ *priede* dalijamasi patirtimi apie meninį ugdymą, o žurnalo rubrikoje *Kviečiu į studijas!* rašoma apie žmonių, turinčių fizinių bei psichinių negalių, profesinį rengimą.

Ugdymas, integracija, lygios galimybės, profesinis rengimas ir užimtumas, socialinės paslaugos – visas šias temines sritis vienija rubrikos *Projektai / A.P.P.L.E. / Inicatyva / Galimybės*. Daug rašoma apie mokyklose, globos ir užimtumo įstaigose vykdomus projektus, kurių temos: profesinė reabilitacija ir integracija į darbo rinką; neįgalių vaikų ir jaunuolių integracija į visuomenę per įvairius projektus; neįgaliųjų ir pagyvenusių žmonių socialinės atskirties mažinimas; naujos technologijos ir alternatyvi komunikacija sutriku-

sios raidos asmenų ugdyme; šeimos dalyvavimas ugdymo procese; vaikų sveikatinimo ir gamtosauginis ugdymas ir kt.

Turinio aktualumas tikslinės grupės žmonių poreikiams. Žurnalo „Viltis“ turinys atitinka tikslinės grupės – sutrikusio intelekto asmenų turinčių šeimų, jų globėjų, ugdytojų – interesus. Žurnalas savo turiniu aktualus ne tik Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ nariams, globos bei užimtumo įstaigų pedagogams, bet ir mokytojams, ugdantiems sutrikusio intelekto mokinius specialiojoje ar bendrojo lavinimo mokykloje.

Turinio prieinamumas. Žurnalo „Viltis“ tekstai kalbiniu požiūriu nėra sudėtingi, siekiama, kad būtų suprantami įvairaus išsilavinimo žmonėms, rašoma paprastai ir prieinamai, straipsnių apimtis optimali.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Žurnalas pasižymi pozityviomis nuostatomis į žmones, turinčius intelekto ar psichikos negalę. Pagrįstai galima teigti, kad straipsnių turinys atitinka žurnalo siekį – dražinti neįgalaus asmens tėvus, globėjus, padėti jiems neprarasti vilties ir tikėjimo šių žmonių ugdymosi prasmingumu, jų tobulėjimo galimybėmis, suteikti reikiamos informacijos neįgaliųjų šeimoms ir visuomenei.

Žurnalo „*Klubo 13 ir Ko žinios*“ tikslinė skaitytojų grupė – asmenys, turintys psichikos sveikatos problemų, jų šeimos nariai, globėjai, psichiatrijos įstaigų darbuotojai. Leidėja – Respublikinė psichikos sutrikimų patyrusių asmenų ir jų draugų asociacija, kuri vienija žmones, turinčius psichikos sveikatos problemų, jų šeimų narius ir globėjus, psichiatrijos įstaigų darbuotojus bei organizacijos rėmėjus, siekia koordinuoti jų veiklą, atstovauti asmenų, patyrusių psichikos sutrikimų, interesams ir juos ginti.

Turinio ypatumai. Žurnalo rubrikos nėra formaliai aiškiai išskirtos, išskyrus kelias nenuolatines rubrikas: *Pažinkime gimtąjį kraštą / pasaulį; Skelbimai; Faktai ir aktualijos; Atostogos; Klubo draugai / Gyvenimo istorijos; Projektai* ir kt. Vis dėlto teminiu požiūriu išsiskiria tokios turinio sritys: *Redaktorės žodis; Teminiai straipsniai; Klubo kronika; Diskusija; Kūrybos puslapis; Knygų lentynoje; Humoras, Žinios iš kitų organizacijų; Sveikinimai / Mūsų jubilatai* (žr. 4 lentelę).

Žurnalo „Klubo 13 ir Ko žinios“ turinys ir rubrikos (2007–2009 m.)

Turinys	Rubrikos	Apimtis,%
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		78,4
Integracija, socialinė ir sveikatos apsauga	<i>Redaktorės žodis / Teminiai straipsniai / Diskusija / Pamąstymai / Klubo draugai / Gyvenimo istorijos / Patirtis</i>	43,4
Kultūra	<i>Klubo kronika / Knygų lentynoje</i>	32,1
Saviraiška	<i>Kūrybos puslapis</i>	2,9
Publikacijos kitomis temomis		21,6
Įvairenybės	<i>Humoras / Žinios iš kitų organizacijų / Sveikinimai / Mūsų jubilatai / Skelbimai / Faktai ir aktualijos / Pažinkime gimtąjį kraštą / pasaulį / Atostogos / Projektai</i>	

Žurnalo rubrikoje *Teminiai straipsniai* (apie 32 proc. viso analizuoto turinio) spausdinami straipsniai šiais klausimais: asmenų, patyrusių psichikos sutrikimų, teisių gynimas; pagalba, integruojantis į visuomenę; psichikos ligonių įvairių visuomenėje gerinimas, jų problemos, poreikiai ir kt. Kertinės idėjos ir temos, besikartojančios iš esmės visuose žurnalo numeriuose, – pacientų teisių gynimas, destigmatizacija (pvz., straipsniai „Stigma ir diskriminacija“, „Stigma – neišsamiama psichiatrijos tema“, „Psichikos liga ir stigma šeimoje“, Menas prieš stigmą“ ir kt.).

Žurnalo rubrikos *Klubo kronika* turinį (apie 29 proc.) sudaro informacija apie pagrindinius įvykius ir renginius: seminarus, konferencijas, mokymus, akcijas, parodas ir kt. Pateikiamas trumpas įvykių ir renginių pristatymas, svarbiausieji renginiai pristatomi gana išsamiai straipsnių forma. Šie teminiai blokai labai susiję, nes rubrikos *Klubo kronika* turinyje taip pat dominuoja pacientų teisių gynimo, antidiskriminacinė, visuomenę šviečianti ir prusinanti informacija.

Nuolatinių rubrikų *Atostogos / Pažinkime gimtąjį kraštą / pasaulį* straipsniuose išpūdziais apie savo kraštą ir svečias šalis dalijasi žurnalo skaitytojai, dažnai – redaktorė. Pasakojimas neformalus, remiasi asmeniniais išpūdziais, ir tai padidina straipsnių patrauklumą ir įtaigumą. Išsamiai apibūdinamos šalys, kuriose vyksta GAMIAN (Pasaulio psichikos ligonių gynimo tinklų sąjunga) konferencijos. Tokie šviečiamojo pažintinio pobūdžio straipsniai užima nemažai vietos (sudaro apie 14 proc. turinio apimties).

Diskusijų rubrikoje (apie 5 proc. viso turinio) klubo nariai, specialistai diskutuoja įvairiais psichikos sveikatos klausimais.

Kūrybos puslapyje pateikiama skaitytojų kūryba (eilės, proza). Žurnalą iliustruoja asmenų, patyrusių psichikos sutrikimų, piešiniai. Didelis

žurnalo nuopelnas tas, kad jis skatina ir viešina klubo narių ir žurnalo skaitytojų meninę raišką ir kūrybą. Žurnalą pagyvina ir taikliai parinktas *humoro skyrelio* turinys.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Žurnale pateikiama informacija, svarbi asmenims, patyrusiems psichikos sutrikimų, bei jų artimiesiems. Iš esmės ši informacija svarbi kiekvienam žmogui, siekiančiam suprasti psichologinę ir socialinę žmonių įvairovę.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Žurnale spausdinama informacija siejasi su neįgaliųjų socialine integracija ir lygių galimybių sudarymu. Pateikiama svarbi informacija apie pacientų teises, populiarinamos psichiatrijos žinios; daug dėmesio skiriama psichikos ligonių meno propagavimui. Žurnalas, viešindamas svarbią informaciją, gerina psichikos ligonių įvairių visuomenėje.

Kita vertintų leidinių grupė – leidiniai (daugiausia laikraščiai), skirti žmonėms, turintiems neįgalumą dėl fizinių, judėjimo sutrikimų ir somatinių ligų: savaitraštis *Bičiulystė*, laikraščiai *Diabetas*, *Artritas* ir informacinis leidinys *Nefro-Info*.

Savaitraščio „*Bičiulystė*“ tikslinė skaitytojų grupė – negalių turintys asmenys, jų šeimos, draugai, bendraminčiai. Kaip teigia leidėjai, leidinys skirtas „šeimai, ieškantiems bendraminčių ir paguodos“. „*Bičiulystė*“ siekia apimti visas gyvenimo sritis bei žmonių grupes; siekiama, kad laikraštį skaitytų ir kiti, neturintys negalės, žmonės, specialistai – globos namų socialiniai, medicinos darbuotojai. „*Bičiulis*“ orientuojasi į jauno amžiaus neįgaliuosius, turinčius žymių negalių (40 % laikraščio turinio apimties), pagyvenusius žmones, kurie nesinaudoja internetu (30 % apimties) ir profesionalius socialinės sferos darbuotojus (30 % medžiagos apimties). Savaitraštis iliustruotas nes-

palvotomis nuotraukomis. Internete publikuojama tik po vieną straipsnį iš kiekvieno laikraščio numerio. Atlikta 2009 m. savaitraščio „Bičiulystė“ analizė.

Turinio ypatumai. Savaitraštyje publikuojami mišraus tipo – šviečiamojo, informacinio

pobūdžio straipsniai, grožinės literatūros kūrinių fragmentai ir kt. 5 lentelėje pateikiami leidinio rubrikų turinio ir jų apimtys (straipsnių) analizės duomenys.

5 lentelė

Savaitraščio „Bičiulystė“ turinys (2009 m.)

Turinys	Rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų integracija, lygių galimybių sudarymas		79,5
Socialinė apsauga	Nėra rubrikos pavadinimo (socialinės paslaugos neįgaliesiems; įstatymai, aplinkos pritaikymas, užimtumas ir kt.) / „Bičiulystės“ inf. / Klausėte – atsakome / Iš „Bičiulystės“ skaitytojų laiškų / Apie tai, kas jaudina	43,5
Sveikatos apsauga	<i>Daktaras Aiskauda</i>	9,0
Švietimas, neformalusis ugdymas	Nėra rubrikos pavadinimo	1,5
Socialinė integracija (neįgaliųjų įvaizdžio visuomenėje gerinimas)	Žiniasklaidoje apie neįgaliųjų gyvenimą; dauguma straipsnių neturi rubrikos	4,0
Meninė, literatūrinė saviraiška, sportas	<i>Prie kūrybos šaltinio / Konkursui „Dainuoju Lietuvą kaip džiaugsmą“ / daug straipsnių neturi rubrikos</i>	21,5
Publikacijos kitomis temomis		20,5
Informacija	<i>Nuo antradienio iki antradienio / Pasaulyje / daug straipsnių neturi rubrikos</i>	12,0
Laisvalaikiai	<i>Anekdota / Bildukas / Kryžiažodis / Televizijos programos</i>	8,5

Savaitraštyje dauguma straipsnių neturi rubrikos. Tačiau pagal spausdinamų straipsnių turinį galima išskirti sritį, kuriai gali būti priskirtas straipsnis.

Nuolatinės savaitraščio rubrikos: *Prie kūrybos šaltinio* – spausdinami literatūrai rašiniai, eilėraščiai ar prozos kūriniai, jų apžvalgos, apie literatus ir jų kūrinius; *Konkursui „Dainuoju Lietuvą kaip džiaugsmą“* – spausdinami laikraščio paskelbtam konkursui atsiųsti skaitytojų rašiniai, miniatiūros, eilėraščiai ir straipsneliai apie konkurso eigą; *Nuo antradienio iki antradienio* – perspausdinama Lietuvos spaudoje publikuota informacija – trumpos žinutės; *Pasaulyje* – „Bičiulystės“ ir Eltos informacija apie įvykius pasaulyje; *Apie tai, kas jaudina* – įvairios tematikos rašiniai – filosofiniai apmąstymai tiek apie kasdien nutinkančius dalykus, tiek apie bendražmogiškąsias vertybes.

Daktaras Aiskauda – tai nuolatinė savaitraščio rubrika. Šios rubrikos straipsniai nušviečia įvairiausių sveikatos ir negalavimų klausimus. Neturi rubrikos, tačiau nuolat spausdinama informacija, kurią atsiunčia savaitraščiui rajoninės neįgaliųjų organizacijos – apie savo veiklą, paslaugas neįgaliesiems; neįgaliųjų įdarbinimą, jų kūrybą; mokymus, kursus vaikams ir jaunimui, rūpesčius, džiaugsmus, laisvalaikio renginius ir kt.

Su *neįgaliųjų menine saviraiška* susijusi informacija – organizacijų renginiai, tradicinės šventės, minėjimai, neįgaliųjų darbų parodos ir pan. – neturi nuolatinės rubrikos, bet straipsnių tokia tematika spausdinama nemažai. Neįgaliųjų meninės, literatūrinės saviraiškos, sporto tematikos straipsniai sudaro apie penktadalį nagrinėtų laikraščių turinio. Siekiama parodyti, kad neįgalieji – lygiaverčiai visuomenės nariai, gyvena aktyvų kultūrinį gyvenimą, dalyvauja renginiuose, turi galimybių meninei, kūrybinei saviraiškai, sportui. Apie tai byloja straipsniai rubrikose *Prie kūrybos šaltinio*, *Konkursui „Dainuoju Lietuvą kaip džiaugsmą“* bei gausybė straipsnių, kuriuos atsiunčia laikraščiui neįgaliųjų draugijos rajoninės organizacijos; taip pat straipsniai apie negalių turinčių žmonių sporto pasiekimus, apie paprastų žmonių stiprybę, darbus, kasdienybę, džiaugsmus, vargus; laisvalaikio pomėgius (kūrybą, meną ir kt.) ir apie pasaulyje garsius žmones, turinčius negalę. Šie straipsniai gerina neįgaliųjų įvaizdį visuomenėje, optimistiškai nuteikia tiek neįgalius žmones, tiek jais besidominčią visuomenę, nes nušviečia neįgaliųjų galimybes, jų dalyvavimą kultūros, meno, sporto renginiuose.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Savaitraščio leidėjų atliktos ap-

klausos duomenimis⁴, skaitytojai palankiai vertina savitraščių „Bičiulystė“. Savitraščių turinys atitinka tikslinės grupės interesus pagal leidinio paskirtį. Rašoma apie aktualius neįgaliesiems, kiekvienai šeimai, turinčiai neįgalių šeimos narių, dalykus.

Turinio prieinamumas. Savitraščių straipsnių tematika ir kalbinis pateikimas atitinka įvairaus išsilavinimo asmenų bei juos globojančiųjų, šeimos narių interesus. Sudėtingi dalykai aiškinami paprastai, suprantamai. Pažymėtina, kad savitraščių „Bičiulystė“ pasiekiamas ne visiems besidomintiems. „Bičiulystė“ sunku gauti bibliotekose (išskyrus didesnes), net ir neįgaliųjų organizacijose savitraščių nekomplektuojamas; internete publikuojamas tik vienas kiekvieno numerio straipsnis.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Dominuoja neįgaliųjų socialinės apsaugos ir socialinių garantijų, užimtumo, aplinkos pritaikymo, švietimo tematika. Integracijos ir lygių galimybių tematika ypač ryški švietimo, studijų tematikos straipsniuose, straipsniuose apie neįgaliųjų sportą, jų laimėjimus.

Galėtų būti daugiau straipsnių, kurie savo turiniu skatintų ir padrasintų neįgaliuosius pačius aktyviau siekti lygių galimybių dalyvauti visose gyvenimo srityse, integruotis į visuomenę, „priversti“ veikti įstatymus, reglamentuojančius neįgaliųjų lygias galimybes ir integraciją.

„Bičiulis internete“ – žurnalas neįgaliesiems, jų artimiesiems, globėjams, socialiniams darbuotojams ir visiems geros valios žmonėms – taip žurnalo paskirtį apibūdina redakcija. Leidžiamas nuo 1998 m. Analizuotas žurnalo (2008 m. lapkritis – 2010 m. spalį) turinys.

Turinio ypatumai. Žurnale galima išskirti aktualijų, asociacijų veiklos, personalijų ir požiūrių, kultūros ir teisinės informacijos turinio teminius blokus. Dominuojančiame teminiame aktualijų bloke – rubrikose *Aktualijos* ir *Socialinės paslaugos* – nagrinėjami socialinės pagalbos, neįgaliųjų įdarbinimo situacijos ir iniciatyvų, reabilitacijos klausimai, apžvelgiama neįgaliųjų centrų veikla ir kt. Aktualijų teminio bloko medžiaga artima asociacijų veiklos teminiam blokui, kurį sudaro rubrikos *Savivaldybėse*, *Asociacijos*, *Darbai ir dienos*, *Savarankiško ugdymas*, *Integracija*. Šių rubrikų turinį sudaro informacija apie neįgaliųjų organizacijų ir asociacijų bei klubų

veiklą, ateities perspektyvas, organizuojamus renginius (gyvenimo įgūdžių ugdymo ir kitas stovyklas ir kt.). Pateikiami interviu su asociacijų vadovais, savivaldybių atstovais, Lietuvos neįgaliųjų draugijos bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbuotojais.

Daug ir subtilios medžiagos pateikiama apie žmonių, turinčių negalių, gyvenimo istorijas. Rubrikoje *Būkim pažįstami* neįgalieji dalijasi išgyvenimais, nelengva, bet prasminga gyvenimo patirtimi, dideliais ir mažais pasiekimais kasdiniame gyvenime, kūryboje ir kt. Rubrikoje *Skaudžios patirtys* spausdinami sudėtingų likimų žmonių, kasdien besirungiančių su sunkia negale, įspūdžiai (dalis jų anoniminiai). Prie šio teminio bloko iš dalies galima priskirti ir *Požiūrių* bei *Jubiliejų* rubrikas.

Kultūros teminį bloką sudaro rubrikos *Kultūra* ir *Idomios knygos*. *Kultūros* rubrikoje pasakojama apie pažintines keliones ir kultūros renginius: konkursus, festivalius, socialinius kultūrinius projektus (pvz., profesionalių menininkų ir neįgaliųjų projektus). Propaguojama kūrybos ir meno saviraiška, kaip vienas būdų integruotis visuomenėje. Parodoma, kad ir sunki intelekto ar judėjimo negalė nėra kliūtis kurti didelės meninės įtaigos kūrybinį vyksmą. Teisinės informacijos bloką sudaro rubrikos *Teisės naujienos*, *Klausiatsiate – atsakome*.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Žurnalo filosofiją ir paskirtį, ko gero, geriausiai nusako vyr. redaktorius G. Aleksos (*Bičiulis internete*, 2009, kovas) žodžiai: „Pažinti kitokio kūno žmogų sunku. Tai ilgas ir įdomus kelias, skausmingas ir duobėtas, supurtantis iki sielos gelmių, o kartais net nuviliantis. ... Bet eikime kartu.“

Turinio prieinamumas. Žurnale spausdinami straipsniai prieinami įvairaus išsilavinimo skaitytojui.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Pozityvus, pastiprinantis ir palaikantis žurnalo turinys leidžia geriau pažinti, suprasti save ir kitą, įveikti vienišumą ir neviltį. Ne mažiau svarbus žurnalo turinys bei kryptingumas ir skaitytojams, neturintiems negalių („*Neteisinga skirstyti visuomenę į neįgaliuosius ir sveikus*“ (*Bičiulis internete*, 2009, rugsėjis). Leidinys moko empatijos, supratimo ir tolerancijos, skatina mąstyti apie svarbiausius dalykus, atsakingiau dėlioti gyvenimo prioritetus.

Laikraštis „*Artritas*“ skirtas sergantiems sąnarių ligomis žmonėms, ne specialistams. Lei-

⁴ Skaitytojai apie laikraštį:
<http://www.biciulyste.lt/content.php?pid=8>.

dėjas – Lietuvos artrito asociacija (nuo 2005 m.; jo pirmtakas buvo leidinys „Sveikata“, pradėtas leisti 2004 m.). Laikraščio leidejai siekia, kad žmonės, patiriantys reumatinio pobūdžio negalių, jaustų asociacijos tikslą ir misiją padėti jiems. Leidinį rengiant bendradarbiauja, straipsnius

spausdina medicinos ir kiti specialistai. Laikraštyje daug nuotraukų, pagyvinančių tekstą.

Turinio ypatumai. Galima išskirti tokias nuolatinės rubrikas: *Būk aktyvus, Bendrijose ir klubuose, Gyvenimas ir artritas, Mąstykite pozityviai, Laisvalaikis.*

6 lentelė

Laikraščio „Artritas“ turinys ir rubrikos (2007–2009 m.)

Turinys	Rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		88,0
Socialinė ir sveikatos apsauga	<i>Bendrijose ir klubuose / Būk aktyvus</i>	30,0
Socialinė integracija	<i>Būk aktyvus / Gyvenimas ir artritas / Mąstykite pozityviai / Gyventi neprarandant vilties</i>	58,0
Publikacijos kitomis temomis		
Laisvalaikis, kūrybinė saviraiška	<i>Laisvalaikis / Laisvalaikio valandos</i>	12,0

Rubrikos *Būk aktyvus* ir *Gyvenimas ir artritas* pagal tematiką labai panašios. Jas sudaro straipsniai ir kita teminė medžiaga, informacija ir patarimai, kuriuos pateikia medikai ir kiti specialistai (kineziterapeutai, pedagogai ir kt.). Taip pat šiose rubrikose apžvelgiama asociacijos veikla, aktualijos, iniciatyvos ir kt. Šių rubrikų turinys dominuoja žurnale ir sudaro beveik pusę (46 proc.) analizuotų žurnalo numerių turinio.

Rubrikoje *Bendrijose ir klubuose* (apie trečdalis žurnalo turinio) pateikiama informacija apie bendrijų veiklą; bendrijos nariai dalijasi savo patyrimu ir išgyvenimais. Šioje rubrikoje pateikiama informacija apie sukaktis, spausdinamai sveikinimai, padėkos, nurodomi kontaktai ir adresai.

Per dešimtadalį turinio sudaro skaitytojų kūryba (eilės, proza), kuri nuo 2008 m. spausdinama rubrikoje *Laisvalaikis*.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Tematika aktuali skaitytojams, turinys labiausiai orientuotas į asmenis, turinčius

reumatinio pobūdžio negalavimų, bei jų artimuosius.

Turinio prieinamumas ir atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Leidinyje publikuojami straipsniai parašyti suprantamai įvairaus išsilavinimo žmonėms. Ypač akcentuojamos pastiprinimo, pozityvaus mąstymo idėjos, akivaizdūs įgalinimo siekiai (rubrikos *Būk aktyvus, Mąstykite pozityviai / Gyventi neprarandant vilties*). Juntama idėja ir kvietimas jungtis, patirti, kad esame ne vieniši, gyventi, neprarandant vilties. Įgalinimo idėjos skleidžiamos 40 proc. leidinio turinio.

Laikraščio „*Diabetas*“ tikslinė skaitytojų grupė – asmenys, sergantys diabetu; jų šeimos nariai; slaugytojai, specialistai; kiekvienas, kas domisi šia liga. Laikraštis iliustruotas spalvotomis nuotraukomis.

Turinio ypatumai. Dauguma straipsnių neturi rubrikos, tačiau pagal spausdinamų straipsnių turinį galima išskirti sritį, kuriai gali būti priskirtinas straipsnis. 7 lentelėje pateikiami leidinio turinio ir apimties analizės duomenys.

7 lentelė

Laikraščio „Diabetas“ turinys (2007–2009 m.)

Teminė sritis	Straipsnių turinys	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		94,2
	<i>Redaktorės žodis</i>	4,2
Sveikatos apsauga	<i>Mokslinių diabeto tyrimų pristatymas / Diabetas, jo prevencija; gydymas, naujovės / Gydytojo patarimai / Diabeto kontrolė /</i>	24,4
Socialinė apsauga	<i>Tarptautinė diabeto federacija (TDF) / Lietuvos diabeto asociacijos (LDA) straipsniai, pranešimai / Lietuvos diabeto asociacijos kronika / Rajoniniuose diabeto klubuose / „Diabeto“ skaitytojų apklausa</i>	46,2

7 lentelės tęsinys

Socialinė integracija, socialinė ir sveikatos apsauga	Informaciniai straipsniai: LDA Žmonių su negalia socialinės integracijos 2006 m. programos vykdymo ataskaitos; LR SAM įsakymai; Valstybinės ligonių kasos informacija; Lietuvos pacientų organizacijų atstovų tarybos veiklos; 2009 m. Neįgalųjų asociacijų veiklos rėmimo projektas ir kt.	7,4
Neformalusis švietimas	Seminarai, konferencijos, sergančiųjų, slaugytojų mokymai	12,0
Publikacijos kitomis temomis		5,8
Informacija	Iš rajoninės spaudos / Leidinių pristatymas / Klausėte – atsakome /	2,6
Laisvalaikis, kūrybinė saviraiška	Skaitytojų rašiniai, eilėraščiai	3,2

Bene svarbiausios tikslinei skaitytojų grupei teminės sritys – tai straipsniai, kuriuose *sergančiajam diabetu ir jo šeimos nariams* gana populiariai pateikiami *gydytojų patarimai*, susiję su diabeto gydymu (aiškinama apie mitybą, injekcijas, ligonio priežiūrą) bei kuriuose akcentuojama *diabeto kontrolė*: aiškinimas apie būtinumą išmokyti kontroliuoti ligą, apie gyvenimo ypatumus, sergant diabetu; sergantieji mokomi ir skatinami patys kontroliuoti savo ligą. Sergančiajam diabetu ir jo šeimos nariams skirti *gydytojų patarimai*, susiję su diabeto gydymu, ir *diabeto kontrolės* temos sudaro iš viso apie 15 proc. analizuotų straipsnių.

Didžiausią dalį laikraštyje spausdinamų straipsnių sudaro rajoninių diabeto klubų atsiųsti straipsniai apie renginius – apie Pasaulinės diabeto dienos minėjimą; apie diabetu sergančių vaikų ir suaugusiųjų stovyklas; keletas pranešimų apie diabetu sergančiųjų studijų galimybes; apie žmones, jų stiprybę nepasiduoti ligai ir kt.

Seminarai, konferencijos, sergančiųjų, slaugytojų mokymai (12 proc. straipsnių) – išsamiai aprašomi diabetu sergančiųjų ir jų slaugytojų mokymo seminarai; tarptautinių, nacionalinių diabeto ir kt. asociacijų kongresai, tarptautinės mokslinės konferencijos Lietuvoje ir užsienyje.

Nemažą dalį laikraščio turinio sudaro *Lietuvos diabeto asociacijos (LDA) straipsniai, pranešimai ir kronika* (14 proc. visų analizuotų straipsnių), kiek mažiau – Tarptautinės diabeto federacijos (TDF) pranešimai, rezoliucijos, tarptautinių renginių anonsai. Dalį laikraščio sudaro informaciniai pranešimai apie tarptautinių asociacijų rezoliucijas, perspausdinami LR sveikatos apsaugos ministro įsakymai ir pan.

Turinio prieinamumas. Laikraštyje „Diabetas“ informacija skirta įvairaus amžiaus, įvairaus išsilavinimo diabetu sergantiems žmonėms, jų šeimos nariams. Žinių apie cukrinio diabeto plitimą, mokslinius tyrimus, ligos ir jos

kompliakacijų prevenciją, gydymą, mokymą, kontrolę čia randa pedagogai, slaugytojai diabetologai, kiti medicinos darbuotojai, kiekvienas visuomenės narys.

Laikraštis prieinamas ir internete.

Turinio atitiktis tikslinės grupės interesams. Leidėjai pagrįstai teigia, kad laikraštis „Diabetas“ – pagrindinė Lietuvos diabeto asociacijos informacijos perdavimo, sergančiųjų švietimo ir keitimosi žiniomis priemonė. Spausdinama informacija apie asociacijos veiklą, diabeto mokslinių tyrimų naujoves, ligos profilaktiką, gydymą, valstybės paramą sergantiesiems; atsakoma į skaitytojų klausimus, žiniomis apie ligą, jos gydymą dalijasi sergantieji, diabeto klubai, draugijos, bendrijos, gydytojai⁵.

Ar laikraščio turinys tenkina tikslinės grupės interesus, galima spręsti ir iš laikraščio leidėjų atliktos skaitytojų apklausos duomenų⁶: labai gerai leidinį vertina 21,5 proc., gerai 65 proc., patenkinamai 10 proc., blogai 1 proc. respondentų.

Laikraščio straipsnių tematika atitinka diabetu sergančių asmenų, šeimų, auginančių, globojančių diabetu sergančius vaikus ar suaugusių šeimos narius, interesus. Turinio analizė rodo, kad laikraštis „Diabetas“ tikrai padeda sergantiems diabetu asmenims suprasti savikontrolės svarbą, išmokyti reguliuoti vaistų dozes; išmokyti tinkamos mitybos ir kt. Rašoma apie aktualius sergantiesiems diabetu, kiekvienai šeimai, turinčiai diabetu sergančių šeimos narių, dalykus. Daugiausia dėmesio skiriama diabeto kontrolės ir sveikatos palaikymo temai, mokslinių tyrimų pristatymui, diabeto gydymo metodams.

Turinio prieinamumas. Daugelis diabeto kontrolei ir sveikatos palaikymui skirtų straipsnių parašyti paprastu stiliumi, sudėtingi dalykai aiški-

⁵ „Diabetas“, 2007, Nr. 2 (54):

<http://www.dia.lt/laikrastis/54/index.html>.

⁶ Ten pat.

nami ar nušviečiami prieinamai, suprantamai. Yra ir sudėtingų straipsnių, kurie gali būti sunkiau suprantami žemesnio išsilavinimo žmonėms.

Turinio atitiktis neįgaliesiems skirtų leidinių leidybos reikalavimams. Pasigendama straipsnių, kurie savo turiniu skatintų ir padrasintų sergančiuosius aktyviai dalyvauti visose gyvenimo srityse.

Informacinis biuletėnis „*NefroInfo*“ skirtas inkstų ligomis sergantiesiems ir jų artimiesiems. Leidėjas nuo 2000 m. – Lietuvos nefrologinių ligonių asociacija „Gyvastis“.

Turinio ypatumai. Analizuotas 2007–2009 m. žurnalų turinys; 2007 m. 3–4 nr. ir 2008 m. žurnalai žiūrėti internete. 8 lentelėje pateikiama informacija apie leidinio rubrikų turinį ir jų apimtį.

8 lentelė

Informacinio biuletėnio „NefroInfo“ turinys

Teminė sritis	Rubrikos	Apimtis, %
Neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių tematika		80,6
Socialinė ir sveikatos apsauga	<i>Pirmoji skiltis</i>	61,2
Laisvalaikis	<i>Trumpai</i>	19,4
Publikacijos kitomis temomis		
Informacija	<i>Kituose leidiniuose / Užsienio naujienos</i>	19,4

Informacinio biuletėnio viršelyje nurodyti svarbesni pirmosios skilties straipsniai ir kiti skyriai: *Kituose leidiniuose, Trumpai, Užsienio naujienos* (nuo 2009 m.).

Rubrikoje *Pirmoji skiltis* dominuoja straipsniai, susiję su nefrologiniams ligoniams ir jų artimiesiems svarbia informacija. Daugelis jų autorių – gydytojai ar sveikatos priežiūros specialistai. Šioje rubrikoje taip pat spausdinami pačių ligonių ar jų artimųjų (tėvų, auginančių vaikus, turinčius sveikatos problemų, ir kt.) straipsniai. Rašo nefrologinių ligonių asociacijų vadovai bei nariai, jie nagrinėja aktualias sveikatos, socialinės, psichologinės pagalbos ir kt. problemas. Šios rubrikos turinys vyrauja, ji sudaro per 60 proc. informacinio biuletėnio turinio.

Rubrikoje *Kituose leidiniuose* spausdinama skaitytojams aktuali informacija iš kitų Lietuvos laikraščių, žurnalų, informacinių ir kt. leidinių. Ši medžiaga sudaro apie 18 proc. žurnalų turinio. Rubrikoje *Užsienio naujienos* nuo 2009 m. spausdinama aktuali teminė informacija iš užsienio.

Rubrikoje *Trumpai* (19 proc. žurnalų turinio) pristatomi svarbiausi įvykiai, renginiai, akcijos, šventės, susitikimai ir kt.

Turinio aktualumas tikslinių grupių žmonių poreikiams. Informaciniame leidinyje pateikiama kryptinga ir aktuali informacija, dominuoja originali, autentiška medžiaga.

Turinio prieinamumas. Leidinyje pateikiama informacija daugiausia susijusi su sveikatos

apsauga, gydymu, kai kurie straipsniai pasižymi medicinos terminija, kuri gali būti sunkiau suprantama nespecialistams.

Turinio atitiktis leidybos reikalavimams. „*NefroInfo*“ medicininio turinio straipsniai neabejotinai aktualūs šio leidinio skaitytojų tikslinei grupei, tačiau pasigendama didesnio dėmesio socialinės integracijos temai.

Apibendrinimas

Nepriklausomas gyvenimas reiškia tokį neįgaliųjų bendruomenių pasirinkimą, kai pagrindinis dėmesys, užuot sutelkus jį į apribojimus ir priklausomybę nuo profesionalių intervencijų, skiriamas gyvenimo kokybės gerinimui ir dalyvavimui bendruomenės veikloje. Remiamasi prielaida, kad žmonės tampa įgalinti, kai neįgalieji ir visuomenė turi prieigą prie informacijos ir žinių, kaip geriausiai pasinaudoti žmogaus teisėmis ir lygiomis galimybėmis.

Socialinis modelis yra pagrindinis neįgaliųjų emancipacinės paradigmos komponentas. Socialinis modelis skatina emancipacinį požiūrį kaip priešpriešą atskirčiai ir įgalina negalių turinčius žmones įveikti kliūtis, kad jie turėtų pasirinkimo, lankstumo ir kontrolės galimybes, atkurtų savo orumą, savarankiškumą, lygybę ir solidarumą, susijusius su žmogaus teisėmis ir lygiomis galimybėmis.

Neįgaliųjų bendruomenių leidinių misija – suteikti neįgaliesiems žinių apie tai, kaip siekti

maksimaliai oraus ir nepriklausomo gyvenimo, skatinti šių asmenų bei jų šeimų ir kitų artimųjų socialinį dalyvavimą, įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą ir informuoti visuomenę apie neįgaliųjų pasiekimus ir problemas.

Leidinių skaitytojų tikslinės grupės ir leidybos ypatumai. Analizuoti leidiniai turi aiškias tikslines skaitytojų grupes – jie skirti asmenims, turintiems negalių dėl specifinių sutrikimų (senorikos, intelekto, judėjimo, psichikos ar somatinių ligų ir pan.) bei jų šeimoms; kai kurie leidiniai adresuojami ir specialistams. Be to, šie leidiniai svarbūs visai visuomenei, nes padeda geriau pažinti ir suprasti vieni kitų problemas ir pasiekimus, skatina socialinę integraciją, kuria galimybę socialiniam dalyvavimui, formuoja pozityvias visuomenės nuostatas į negalę bei neįgalius asmenis. Leidinių autoriai yra profesionalūs žurnalistai, specialistai, asmenys, turintys negalę.

Visi leidiniai, skirti neįgaliams asmenims, susiję su neįgaliųjų organizacijomis arba yra šių organizacijų leidžiami. Dauguma analizuotų leidinių turi senas tradicijas, leidžiami keletą dešimtmečių. Anksčiausiai (1959 m.) pradėtas leisti „Mūsų žodis“. Kiti leidiniai neįgaliams asmenims pradėti leisti vėliau. „Akiratis“, „Bičiulystė“ leidžiami per 20 metų, kiti leidiniai leidžiami 10 ir daugiau metų.

Tiražai ir apimtys optimalūs. Leidinių tiražai – nuo 400 iki 10000 egz., priklausomai nuo skaitytojų populiacijos, leidinio skaitomumo. Leidinių apimtis – nuo 16 iki 30–60 puslapių. Dauguma leidinių prieinami internete. Tiek leidžiami spausdinta versija, tiek internete skelbiami leidiniai yra panašios apimties. Leidiniai platinami keletu būdų: per neįgaliųjų organizacijas, per specializuotus gydytojų kabinetus, per renginius, paštu, vykdant prenumeratą, visi leidiniai privalomai siunčiami į Nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką, kai kurie leidiniai siunčiami ir į kitas bibliotekas.

Turinio ypatumai. Leidinių turinį ir tematiką lemia socialinės aktualijos, susijusios su negalių specifika, neįgaliųjų gyvenimo socialiniais pokyčiais, sąlygotais šalies politinių sprendimų, įstatymų. Visi leidiniai akcentuoja informaciją, susijusią su specifiniais poreikiais žmonių, turinčių vienokių ar kitokių negalių. Leidinių *turinys įvairiapusis. Dominuoja temos, susijusios su neįgaliųjų socialine integracija, įtraukimu ir lygių galimybių sudarymu.* Išryškėja tokios skaitytojams aktualios sritys ir temos: *neįgaliųjų gyvenimas* (sėkmės, problemos, užimtumas, laisvalaikis

ir kt.), *pagalba neįgaliesiems* (medicininė ir reabilitacinė, socialinė, psichologinė, informacinė), *neįgaliųjų teisės ir atstovavimas joms* (naujausių teisinių dokumentų, susijusių su neįgaliųjų teisėmis, pristatymas ir komentavimas, viešos diskusijos apie naujausius teisinius dokumentus), *švietimas* (renginiai neįgaliesiems, studijų galimybės, pedagoginė pagalba, inkliuzinės mokyklos ir kt.), *įgalinimas ir socialinis dalyvavimas* (savitarpio pagalbos grupės, socialinės akcijos, visuomeniniai judėjimai, savanorystė). Integracijos ir lygių galimybių idėjos aptinkamos ne tik specialiose rubrikose, jos kaip pagrindinė gija eina per visas temas – socialinės apsaugos, švietimo / ugdymo, aplinkos pritaikymo, užimtumo, kūrybinės saviraiškos ir pan.

Skiriama vietos ir neįgaliųjų kūrybai, pasaulio ir savo krašto pažinimui, kitų leidinių apžvalgoms, daugumoje leidinių yra laisvalaikio, humoro ir kt. rubrikos, kurios suteikia leidiniams lengvumo, patrauklumo, spalvingumo, atspindi įvairius skaitytojo interesus. Leidiniai „Akiratis“, „Bičiulystė“, „Mūsų žodis“, „Klubo 13 ir Ko žinios“, „Viltis“ ypač skatina ir populiarina skaitytojų (tikslinių grupių) saviraišką – jų meninę ir literatūrinę kūrybą, sporto ir kt. pasiekimus. Nemažai vietos skiriama išskirtinėms asmenybėms – žmonėms, kurie, nepaisant negalių, turi žymių asmeninių pasiekimų ar daug nuveikė neįgaliųjų gerovei švietimo, mokslo, politikos, socialinėje ar kt. srityse.

Būdinga, kad visuose leidiniuose *vyrauja pozityvus informacijos turinys*: tiesiogiai ar per kryptingą medžiagos parinkimą, tam tikrų aspektų akcentavimą deklaruojamos pažangios metodologinės nuostatos: žmonių, turinčių negalių, pasiekimų, jų stiprybių, pozityvių charakteristikų akcentavimo, psichologinio atsparumo didinimo, socialinio dalyvavimo, įgalinimo, socialinės atskirties mažinimo, stigmatizacijos įveikimo ir kt. Pozityvumas, optimizmas labai svarbu žmonėms, turintiems negalių, formuojant jų pačių teigiamą požiūrį į savo galimybes, tai drąsina juos ir skatina siekti aukštesnių tikslų, socialinės gerovės. Pvz., žurnale „Klubo 13 ir Ko žinios“ (2009, Nr. 1, p. 32) taip rašoma apie savaitraštį „Bičiulystė“: „Bičiulystė“ niekuo nenusileidžia, bet... lenkia didžiuosius respublikos dienraščius. Jame tik aštuoni puslapiai, o reikalingos informacijos tiek pat, jeigu ne daugiau, nes nėra reklaminių šiukšlių, skandalų iš įžymybių gyvenimo, o pirmame puslapyje „nesipuikuoja“ žiaurūs kriminalai. <...> Apie ką daugiausiai rašoma savaitraštyje ir kaip?

Visą laiką aktualiai ir optimistiškai.“ Šis taiklus vieno iš analizuojamų leidinių vertinimas iš esmės tinka visiems nagrinėtiems leidiniams; jų turinio akcentai galėtų būti nusakyti tokiais esminiais žodžiais – *aktualumas, pozityvumas, optimizmas, pagarba žmogiškosioms vertybėms*. Pozityvus turinys ypač akivaizdus, lyginant šiuos leidinius su visiems gyventojams skirtais šalies periodiniais leidiniais (dienraščiais ir žurnalais), dažnai tendencingai orientuotais į skandalingų sensacijų vaikymąsi, dominuojančią negatyvią informaciją.

Turinio aktualumas tikslinėms skaitytojų grupėms. Neįgaliesiems skirti leidiniai jiems yra *ne tik informacijos šaltinis*, bet ir tam tikra *socializacijos forma* siekiant ryšių su bendruomene, įsitraukiant į bendras veiklas. Leidiniuose *pateikiama aktuali, kryptinga, specifinė informacija*, atitinkanti ne tik tikslinių skaitytojų grupių poreikius. Leidiniuose akcentuojamos ir puoselėjamos žmogiškosios vertybės daro juos svarbius ir visai visuomenei, padeda geriau pažinti ir suprasti vieni kitų gyvenimus, ugdo tolerantišką požiūrį į žmonių socialinę įvairovę, propaguoja supratimą apie žmogaus teisę į kitoniškumą, savitarpio pagarbą.

Turinio prieinamumas. Daugumos leidinių tekstų kalba suprantama žmonėms, turintiems vieno ar kitų negalių. Leidiniai gerai iliustruoti, juose daug nuotraukų ir kitos patrauklios vizualinės informacijos.

Turinio atitiktis leidybos reikalavimams. Leidinių turinys ir propaguojamos vertybės skatina neįgaliųjų socialinę integraciją, kuria lygias galimybes socialiniam dalyvavimui, pozityviai formuoja visuomenės nuostatas neįgalių asmenų atžvilgiu. Leidinių turinys atitinka periodinių leidinių neįgaliesiems leidybos reikalavimus. Nagrinėjamos temos – neįgaliųjų švietimo, socialinės ir sveikatos apsaugos politika, ugdymas, mokslo pasiekimų pristatymai populiaria forma, kultūra, užimtumas, profesinis rengimas ir reabilitacija, įdarbinimas, teisės klausimai, neįgaliųjų bendruomenių geroji patirtis Lietuvoje ir užsienio šalyse, jų saviraiška, laisvalaikis ir kt. – daugumoje leidinių sudaro apie 80 procentų publikacijų apimtį.

Išvados

1. Leidiniuose per kryptingą medžiagos parinkimą, tam tikrų aspektų akcentavimą deklaruojamos pažangios metodologinės nuostatos: socialinio įgalinimo ir dalyvavimo, socialinės atskirties mažinimo, stigmatizacijos

įveikimo, pozityvių charakteristikų akcentavimo, psichologinio atsparumo didinimo ir kt. Propaguojamomis vertybėmis ir nuostatomis leidiniai svarbūs ne tik tiksliniam skaitytojų ratui, bet ir plačiajai visuomenei, kiekvienam žmogui: juose pateikiama medžiaga ugdo tolerantišką požiūrį į žmonių fizinę, psichologinę ir socialinę įvairovę, žmogaus teisę į kitoniškumą, ugdo pagarbą kitoniškumui.

2. Leidiniuose pateikiama aktuali, kryptinga informacija, orientuota į specifinius tikslinių grupių poreikius.
3. Leidinių turinys kokybiniu ir kiekybiniu požiūriu atitinka *leidinių neįgaliesiems leidybos* reikalavimus. Įvairiais aspektais nagrinėjamos neįgaliųjų socialinės integracijos ir lygių galimybių sudarymo, socialinės atskirties mažinimo temos – švietimas ir ugdymas, socialinė ir sveikatos apsauga, politinės priemonės; populiaria forma informuojama apie mokslinius tyrimus neįgaliųjų sveikatos, ugdymo ir kt. srityse; nemažai dėmesio skiriama aplinkos prieinamumo, užimtumo, profesinio rengimo, profesinės reabilitacijos ir įdarbinimo problemoms; neįgaliųjų bei kitų bendruomenių veiklai Lietuvoje ir užsienio šalyse. Leidiniai skatina ir populiaria neįgaliųjų saviraišką, meninę ir literatūrinę kūrybą, akcentuoja neįgalių žmonių pasiekimus ir taip formuoja pozityvų pačių neįgaliųjų savęs vertinimą ir visuomenės požiūrį į žmones, turinčius negalių.
4. Leidinių pasiekiamumas iš esmės pakankamas, nemaža jų dalis skelbiama internetinėje erdvėje, tačiau aktualu plėtoti galimybę plauti leidinius viešosiose erdvėse (ypač mokyklose, kolegijose, universitetuose ir kt.). Leidinių tekstų prieinamumas užtikrinamas jų turinį pateikiant suprantamai, atsižvelgiant į skirtingą skaitytojų išsilavinimą, skirtingas jų galimybes ir poreikius (taip pat ir specialiosius).

Literatūra

1. Adams, R. (2008). *Empowerment, Participation and social work*. UK: Palgrave Macmillan.
2. Barraket, J. (2001). *Building Sustainable Communities: Co-operative Solutions to Rural Renewal*. Sydney: Australian Centre

- for Co-operative Research and Development.
3. Davis, J. M. (2000). Disability Studies as Ethnographic Research and Text: Research Strategies and Roles for Promoting Social Change? *Disability & Society*, 15 (2), 191–206.
 4. Dettmer, P., Dyck, N. T., Thurston, L. P. (2009). Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs (3rd ed.). Allyn & Bacon.
 5. Ebersold, S. (2004). The Affiliation Effect of Participation into Community: Conceptual and Methodological Aspects of a Participative Research. In Trossebo, J. (ed.)... *Analysing Living Conditions*. Stockholm: Student litteratur.
 6. Hammond Ketilson, L., Gertler, M., Fulton, M., Dobson, R., Polsom, L. (1998). *The Social and Economic Importance of the Co-operative Sector in Saskatchewan*. Saskatoon: Centre for the Study of Co-operatives.
 7. Humphrey, J. C. (2000). Researching Disability Politics, or Some Problems with the Social Model in Practice. *Disability & Society*, 15 (1), 63–86.
 8. Kemshall, H., Littlechild, R. (eds.) (2000). *User Involvement and Participation in Social Care*. London: Jessica Kingsley Publishers.
 9. Nikkhah, H. A., Redzuan, M. (2009). Participation as a Medium of Empowerment in Community Development. *European Journal of Social Sciences*, 11, (1), 170–176.
 10. Oliver, M., Zarb, G. (1997). The Politics of Disability: a New Approach. In: *Disability Studies: Past, Present and Future* (eds. L. Barton and M. Oliver). Leeds: The Disability Press.
 11. *Periodinių ir informacinių leidinių neįgaliesiems leidybos ir platinimo finansavimo tvarkos aprašas* (2010). LR SADM 2010 m. spalio 19 d. įsak. Nr. A1-491.
 12. Titchkosky, T. (2006). Policy, Disability, Reciprocity? In *Disability and Social Policy in Canada* (eds. M. McColl and L. Jongbloed). Toronto: Captus Press.
 13. Turner, M., Beresford, P. (2005). *Contributing on Equal Terms: Service User Involvement and the Benefits System*. London: Social Care Institute for Excellence.
 14. Vanhala, L. (2006). Fighting Discrimination Through Litigation in the UK: The Social Model of Disability and the EU Anti-Discrimination Directive. *Disability & Society*, 21 (5), 551–556.

Gauta 2012-09-03

ISSN 1392-5369

*Specialusis ugdymas. 2012. Nr. 2 (27), 70–85**Special Education. 2012. No. 2 (27), 70–85*

METHODOLOGICAL PURPOSEFULNESS OF THE CONTENT OF PUBLICATIONS FOR PEOPLE WITH DISABILITIES

Algirdas Ališauskas, Stefanija Ališauskienė, Irena Kaffemanienė, Lina Miltenienė

Šiauliai University

P. Višinskio st. 25, LT-76351, Šiauliai

The article presents data from a qualitative analysis (content analysis) of Lithuanian publications for people with disabilities in respect of methodological purposefulness. One of the requirements for the publications addressed to disabled people is that their content must reflect the themes of *social integration* and *equal opportunities: teaching, health, education, science, social welfare, culture, sports, environmental accessibility, engagement, vocational training, professional rehabilitation, employment and/or leisure*. For the content analysis, periodicals published by associations and designed for target groups (e. g. people with disabilities due to visual, hearing, intellectual, mental and other disorders and illnesses) were accessed. The aim of the research is to answer the problem questions: *what methodological provisions are promoted in publications, dedicated to people with disabilities? Is the content relevant and accessible to the target groups?* The components of content analysis were chosen purposefully for a qualitative evaluation of the publications: *nature of publication; specifics of the content* (headlines, thematic sections); *content's relevant to the target groups' needs, content's accessibility* in respect of language and considering the specifics of the publication, *content's compliance with the publishing requirements* for the publications for the disabled persons.

Keywords: *content of the publications for disabled people, integration, social participation, empowerment, equal opportunities.*

Introduction

Relevance of the issue and theoretical basis of the research. The social model of disability defines the social situation of disability as a combination of political and economical actions: physical and psychological environmental barriers, prejudice and isolation, created in society consciously or unconsciously, and these are the factors defining the situation of the disability. Eventually it was realized that disability means not only disorders (medical approach) but much more than just environmental and cultural obstacles faced by people with disabilities (modern, social model of disability). It includes education, information, unsuitability of housing, public buildings and working environment, insufficient social benefits, discriminatory health and social care services, inaccessible transport and communication systems and an inferior or negative portrayal of disability in the media (Oliver, Zarb, 1997; Titchkosky, 2006; Vanhala, 2006). As a response to these barriers in Lithuania, as in other countries, disabled persons' communities started to form (societies, associations, clubs) with the aim of promoting joint efforts to solve social and other

problems, to implement strategies of positive social change (Davis, 2000; Humphrey, 2000), to encourage the social participation of disabled people, and to gain independent lives. This joint effort is defined by the theories of social cooperation. Cooperation usually unites groups that experience some sort of inequality. By cooperating, groups attempt to combat social inequality and injustice, and to change the dependency culture. Empowerment is the main idea of disabled peoples' cooperation – by acting together, people can achieve goals which they could not achieve by acting individually. The aim of cooperation is to empower people to take collective decisions, to solve social and economical problems mutually (Barraket, 2001). Cooperation exists so that people in communities would learn to think innovatively and to act jointly (Hammond Ketilson, et al., 1998).

People with disabilities were united by such organizations as the Lithuanian Blind and Visually Impaired Union (LBVIU, established in 1926); the Lithuanian Deaf Society (LDS, established in 1938), Lithuanian Care Community for people with intellectual disabilities 'Hope' (1989); the Lithuanian Disabled Persons' Society (LDS,

1988) and others, which from the beginning, when social integration ideas were not recognized in Lithuania, took care of their members' equal opportunities and rights, their social welfare, and worked towards reducing social isolation for people with disability. With the effort from these communities, rights to education and professional work were forged and restored, a social care system was established which prompted relevant institutions and society to solve the problems posed by people with disabilities. Periodical publications dedicated to target communities were established, their purpose and mission has remained relevant to this day – to spread information about the problems and achievements of people with disabilities, encourage social participation and empowerment of disabled people, form a positive change of the approach towards disabled people in society, publicise activities and results of the communities that unite people with disabilities.

The investigation presented in the article was designed to answer the problem questions: what methodological provisions are promoted in the publications that are designed for disabled people? Is the content relevant to the target groups, considering the purpose of the publications? What is the accessibility of the publications for the target groups?

Objective of the research – content of publications, dedicated to people with disabilities.

Aim of the research – to evaluate methodological purposefulness of the content of publications dedicated to people with disabilities.

To achieve the aim, the following tasks were highlighted: to evaluate the content of publications (headlines, themes, volumes), taking into account: a) content relevance and its accessibility to the target groups according to the nature of disability and purpose of publication; b) content compliance with the publishing methodological requirements¹.

Methodology of the research – one of these requirements² for the publications addressed to the disabled persons – articles must reflect themes of social integration and equal opportunities: *teaching, health, education, science, social welfare, culture, sport, environmental accessibil-*

ity, vocational training, professional rehabilitation, employment and or leisure.

Taking into account the mission of disabled communities and their publications as well as publishing requirements for the publications, their content was analysed in the aspects of methodological provisions of empowerment, inclusion, social participation (Adams, 2008; Kemshall, Littlechild, 2000; Turner, Beresford, 2005). *Empowerment theory* applies the concepts of fitness and wellness, emphasises competences and strengths, rather than deficiencies and limitations. Interaction orientated towards empowerment gives its members an opportunity to develop their knowledge (Adams, 2008; Dettmer, Dyck, Thurston, 2009) and skills and to acquire accessible information. Empowerment is related to the resource concept, when individuals try to reveal their potential and control their social life. Inclusion in this context is understood as continuous interaction between the community and a person with disability as well as his / her family, and a social environment through accessible, relevant and socially valuable information; it is process based on individual activity, during which individual and institutional changes can take place. *Inclusion* of people with disabilities and their families means mutual communication which encourages participation and gives them important roles in community life. *Social participation* (Ebersold, 2004; Nikkhah, Redzuan, 2009) is perceived as allowing people to manage situations; for this, the interaction of a person with disability and information management is necessary. Social participation means the aspiration to empower people with disabilities, to take part in making decisions related to the quality of their lives.

Methods of the research. Mixed methods have been used – qualitative (content analysis) and quantitative. For the qualitative evaluation of the publications, components of content analysis were chosen purposefully: the *nature of publications* (educational, informative, methodical etc) and *publishing specifics* (headlines, theme sections etc); *content relevancy to the needs of the target groups*; *content accessibility* in respect of language and taking into account publishing specifics; *content compliance* with the *publishing requirements* for the publications dedicated to people with disabilities.

Quantitative analysis of content is carried out by showing the number of thematic headlines, pages or articles. The number of articles and/or

¹ Description of financing order for periodical and informative publications for the disabled (2010). 19/10/2010 LR Social Affairs Minister's order No. A1-491.

² Same.

headline pages allowed to evaluate the information, prevalence in each publication (information priorities according to volume), and the diversity of content. Headline volume is provided by 1 page accurateness; the number of pages is approximate as photos and illustrations are also included.

Research Sample. Periodical publications by associations (NGOs) and public institutions chosen for the content analysis, were divided into groups according to the type of publication (magazines and papers) and target reader groups. The first group included magazines and their target groups – people with sensory and intellectual disorders, and their families. People with visual impairment have a dedicated magazine called ‘*Our word*’ and its supplement ‘*Well*’; publisher – Lithuanian Blind and Visually Impaired Union (LBVSU); people with hearing disorders have a magazine called ‘*Horizon*’, published by the Lithuanian Deaf Society; people with intellectual and mental disorders – magazine is called ‘*Hope*’, published by the Lithuanian care community for people with intellectual disorders ‘*Hope*’, magazine ‘*Club 13 and Co*’, are published by a National organization for people having experienced mental disorders, and their friends’.

A second group comprised of newspaper publications dedicated to people with movement, physical and somatic disabilities – newspapers ‘*Friendship*’ and ‘*Internet Mate*’, published by the Lithuanian Disabled Persons Society, ‘*Diabetes*’ published by the Lithuanian Diabetes Association, ‘*Arthritis*’ published by the Lithuanian Arthritis Association, and ‘*Nefroinfo*’ – informative publication by the Lithuanian Nephrology Patients Association ‘*Life*’.

In total more than 80 % of each publications released in 2007, 2008 and 2009 have been analysed³.

Results of the research. Evaluation of content.

‘**Our Word**’ is a magazine whose target reader group is people with visual impairment (blind and partially sighted). The magazine is of a mixed thematic nature, it has features of educational, fictional and informative publications, its style and content is suitable for people of different age groups. It reflects relevant issues, achievements and problems of visually impaired people in an interesting and appealing manner. Publishing specifics (paper, format, font, illustrations) meet the target group (people with visual impairment) needs. Visually impaired and blind people can read it using Braille, listen to the recorded material, partially sighted can read it in its usual format (paper) or find it on the Internet (e-version). Text is printed in a larger, bolder font.

Content specifics. The magazine has permanent headlines; their themes repeat in each publication and meet the interests of the target group. Please see the content of ‘*Our Word*’ headlines in Table 1.

Articles directly related to the integration and equal opportunities for the disabled persons as well as the reduction of social isolation are published under various headlines: *Legal news; Seminars; Conferences; News; The blind and society; Events*. Many other headlines are also essentially dedicated to the integration of people with disabilities.

³ In August-December 2010, at the request of the Department of Disabled Affairs under the Social Care and Employment Ministry, a group of academics at the Social Welfare and Disability Studies Faculty in Siauliai University carried out research on the *Efficiency of information accessibility and its dissemination*; the objective of the research content analysis of periodic publications, dedicated to people with disabilities, published by disabled associations and public institutions in 2007, 2008 and 2009, evaluating the accessibility of information, the efficiency of its dissemination and publishing.

Table 1

Magazine 'Our Word' content, headlines, volume (2007–2009)

Content	Magazine 'Our Word' headlines	Volume, %
Themes of social integration and equal opportunities of the disabled		81.8
Social and health care	<i>LBVIU Centre Council / Numbers numbers... / After the congress/in the LBVIU regional organizations / The blind and society / Useful to know / Social work / Social institutions / Medicine</i>	13.6
Adjusted environment and engagement/employment	<i>For the sake of the blind / Tifology / New technologies / Blind people abroad / To Europe / After the journey / Business and the blind</i>	6.0
Teaching/education / rehabilitation	<i>Education and rehabilitation / 80years to the education for the blind in Lithuania / Right to consume / Legal news / Braille and we / 200th birthday of Luigi Braille / Seminars, conferences / Projects / From our calendar / Chronicle</i>	27.9
Social integration	<i>News / Portrait / International white stick day</i>	12.6
Leisure, culture, sport	<i>What's on / Art / Exhibitions/ LBVIU literature works / Thoughts / Sport</i>	21.7
Publications on other themes		18.2
Information, notes	<i>Interesting / Novelities / Attention! / New books / New publications</i>	5.7
Readers letters	<i>Readers section / Opinions / Memoirs / It is more difficult for them</i>	2.4
Everyday life	<i>When you have time</i>	4.4
Important events, people, dates	<i>Anniversaries /We lost / Jubilees / Congratulations!</i>	4.7
	<i>Editor's word / "Our Word turns 50"</i>	1.0

Considerable attention is paid to education and training: these themes are reflected in the following headlines: *Education and rehabilitation; Education for the blind in Lithuania turns 80; International white stick day; Braille and we*. Articles provide an historical overview of education for blind people and present an overview of current issues in education for blind people. Articles discuss educational opportunities for blind children and adults (e. g., orientation and mobility training camp, computer literacy for children; the importance of movement for blind children; literary training; courses for blind people; essays by the pupils from the Blind training centre, reports on their studies and afterschool activities).

Headlines *Current issues / The blind and society* analyse social problems and obstacles experienced by blind people. For example, bureaucratic obstacles when supplying blind people with technical means of support; problems, related to blind people adapting in society, adjusting to the environment, using different services, financing of the disabled organizations etc. On the other hand, the same headlines explain how the technical means of support are supplied, and explains the Convention on disability rights, Law on employment support, provides data on blind candidates in the municipality election; and writes about events and projects in Lithuanian and abroad. It aims to draw people's attention to the problems experienced by blind people; the role played by the disabled organizations when implementing national

programme on disability integration; disabled cultural life, prominent blind people (sculptors, photographers and Member of Parliament).

A lot of space is dedicated to the disabled persons' artistic expression (headlines *Events / Art / Exhibitions; Coming back from travels; Projects*); to sport events and victories (*Sport / Events*) and other themes. One of the largest is a permanent headline called *LBVIU literature works*. Each issue has fragments of the disability literature (of essays, diaries, memoirs, poetry books). There is often a headline called *Thoughts* which has analytical articles about disabled persons' literary works. It analyses the style of a poem, gives a view on the portrayal of a blind person in a piece of literature and so on. The magazine has a section for readers' contributions (*Readers' letters; Thoughts; Memoirs* etc). Furthermore, from time to time the magazine 'Our Word' has articles about new books and publications, and provides a brief content overview (headlines: *New books / New publications*).

Other texts reflect different themes which are not directly related to disability issues but are relevant to readers: advertisements about courses, seminars, projects (headlines *Attention!*) and other information (Our support – information about the support from the LIONS club, Lithuanian MPs, other individuals and institutions; headlines *Useful to know* has information about summer holidays and prices at LBVIU resorts; *Congratulations!* – congratulations to the competition win-

ners; headlines *Losses* is about LBVIU members or prominent people who passed away).

At the end of each magazine issue there is a headline called *Chronicle* which has information about important LBVIU dates, anniversaries, events and so on. Similar information can be found in the following headlines: *Anniversaries*, *From our calendar*. The latter is usually dedicated to personalities, elaborates on the events and people, and whose says whose anniversaries are celebrated.

Although headlines are similar in each issue, the magazine does not have a strict structure and has a variety of headlines. Many headlines in the magazine do not have a permanent place, except a few (e. g. only headlines *Chronicle* and *When you have time* are always found at the end of the magazine; other headlines are found in different sections of the magazine). Relatively permanent headlines (*Current issues*; *The blind and society*; *Portrait* etc) are not found in every issue, but headlines LBVIU literature works is in each magazine issue. Themed sections, for example, education and training; social care and other current issues are published in different headlines, therefore headlines seem to not have their permanent purpose or mission to reflect one particular topic.

Content relevance to the needs of target groups. Magazine 'Our Word' talks about things relevant to every blind person: LBVIU work, positive experiences by blind organizations in Lithuania and abroad; quite a few articles about blind and visually impaired people's training, creative work, sport and scientific research is presented in a reader friendly and accessible manner. Analytical articles about the literature written by blind people is also included. Numerous articles tell of success stories about blind people. However, it does not avoid an analysis of problem areas in blind peoples' lives.

Content accessibility in respect of language and taking into account publishing specifics. The themes and linguistic presentation in the magazine meet the interests of blind people with different levels of education. Complex issues are explained in a simple and easy to read friendly manner. Authors and the editor (headlines *Editor's word*) communicate with the reader in a warm and friendly way. The magazine is accessi-

ble to the blind, visually impaired and all interested at any level – publishing methods, text content and writing style.

Content compliance with the publishing requirements for disabled persons' publications. The magazine meets these requirements, as the themes of social integration and equal opportunities are included in the majority of headlines and articles.

'*Well*' is a supplement to 'Our Word' magazine. The target group is visually impaired people. The magazine is published in Braille and can also be found on the Internet. 'Well' is published irregularly. For example, the following issues were found on the Internet: 2007 January, April, May, June and December, 2008 January, February, April, August and October; 2008 January, February, August, October, December. These issues were those analysed in the research. The volume of the texts is not large, and is adjusted for those with different abilities to read in Braille. Each issue has 2–3, sometimes 4 texts.

Specifics of the content. The articles write about blind people and about LBVIU art collectives etc. The content is best reflected in the editor's word (2007 January), where it says that 'Well' 'will provide readers with interesting and uplifting reading. Not all of them will be about blind people, but we hope they will be interesting and will useful!' The material in 'Well' can be divided into two sections: 1) essays about blind people, their everyday life and their independence etc. Some texts are translated from foreign languages; sometimes there is poetry; 2) short informative announcements, texts about artistic activities and visits of blind organizations, schools, and clubs.

Magazine '*Horizon*'. The target group is people with hearing disability, but it is also designed for a wider audience: children, young people, parents, teachers, LDS system workers, readers of different age, education and needs. This is a magazine designed to present issues of deaf people, and is recommended to schools for deaf peoples' education and surdological centres, and sign language interpreters.

Specifics of the content. The content (headlines, themes etc) is varied and meets different reader's interests (see Table 2).

Table 2

‘Horizon’ content, headlines, volume (2007–2009)

Content	Headlines	Volume, %
Themes of the disabled social integration and equal opportunities		94.8
Social and health care	<i>Current issues / Opinions / Interesting / Social orbit / Health / Cochlear implants</i>	43.7
Social integration	<i>Our people / Young steps</i>	22.5
Education/Training	<i>Education / Sign language</i>	11.3
Adjusted environment, employment	<i>Work / World and us / Around the world / Neighbours and us</i>	5.6
Forms of expression, culture	<i>Sport / Culture</i>	11.7
Publications on other themes		5.2
Leisure	<i>Coffee break</i>	3.4
	<i>Projects / Holidays</i>	1.8

Permanent headlines: *Current issues, Our people, Education, Young steps, Sport, Culture, World and us, Around the World, Neighbours and us, Sign language, It's interesting, Coffee break*. Since 2009, there is a new headline called *Social orbit*. Non permanent headlines: *Work, Health, Cochlear implants, The current issues* section provides information about the Lithuanian Deaf Society (LDS), other institutions and associations, events, jubilees, exhibitions and projects etc. This information prevails and constitutes about 40 % of the volume of the magazines. A considerable (around 15 % of the volume) headline is *Our people*, which introduces leaders of LDS and other organizations, teachers, sportsmen, artists and prominent people, their achievements, jubilees and merits. Much attention and space is paid to the questions of education and youth. This theme constitutes around one fifth of the volume. *Education* headlines, consisting of around one tenth of the magazine content, writes about the work of educational institutions, education process, innovations, pupils and their teachers. *Youth steps* headlines (around 8 % of the content) provides information about youth organizations, events, personalities, relevant information about professions etc. *Sports* headlines (6 % of the content) presents sport events, and writes about sportsmen with hearing impairment, and their achievements. There is useful information about the history of deaf people and the lives of deaf people in other countries (headlines *Worlds and us / Around the world / Neighbours and us*). *The culture* headline (about 5 % of the content) presents cultural events, arts, books, information about travels and celebrations etc. A monthly magazine publicises and encourages the artistic expression of deaf people and provides information about people

with high achievements in art (fine art and others). This information is illustrated with photographs of the artists' works.

The content is relevant, oriented towards the most important changes and new trends in the education of deaf people (for example, promoting and implementing bilingual teaching etc) and their professional lives. The magazine is of a polemic nature as it invites the expression of different opinions, to discuss (not only in the *Opinions* headlines, but in all the magazine content). It makes the magazine even more interesting, appealing and intriguing.

Content accessibility. The textual accessibility is of an utmost relevance to people with hearing disability. 'Horizon' is one of more important sources of information for deaf people, as they cannot access information on the radio, and only some TV programmes offer translation into sign language or have subtitles. The magazine's physical accessibility is improved by the fact that issues from 2008, 2010, 2011 and – 4 numbers issued in 2012 can be found on the Internet.

Content compliance with the publishing requirements for disabled persons publications. The magazine content has a clear positive attitude towards social diversity, respect to the individual, it promotes aspirations of social participation and empowerment.

Magazine 'Hope' has a target group of families of people with intellectual disorder, their carers, teachers and society. It has mixed (educational, informative) articles, fragments of literature and others. 'Hope' is oriented to the environment of people with intellectual disorder – the people themselves, their family and specialists. The magazine is printed on a good quality paper, has colour photographs and illustrations. The

magazine is also published online. We analysed e-versions of the magazine 'Hope' 2007–2009 issues.

Specifics of the content. The magazine has permanent headlines, their themes are usually repeated in each magazine issue. The content of 'Hope' is summarized in Table 3.

Table 3

'Hope' content, headlines, volume (2007–2009)

Content	Headlines	Volume, %
Themes of the disabled social integration and equal opportunities		98.4
Social and health care	<i>Community life / 'Hope' turns 20! / 'Hope' guests / Visit / Cooperation / Current issues / Current / Lawyer advises / Legal help / Guarantees / Notices / Resolution / Child Development centre /</i>	31.3
Education/training/integration	<i>Education centre 'Hope' / Summer... / Work / Work experience / Invitation to study! / Magazine 'Hope' supplement</i>	34.5
Integration	<i>Projects / A.P.P.L.E. / Initiative / Opportunities / Integration / Research / Magazine 'Hope' supplement</i>	16.7
Leisure, culture	<i>New publications / News / Current / Letters / readers' letters / Events / Theatre, exhibitions, celebrations</i>	16.7
Publications on other themes		1.6
Anniversaries		

The headlines *Current issues* and *Current* reflect issues which are relevant to the readers, they can be divided into the following sections: *social and health care, state help for organizations for disabled people, social empowerment* (for example, an article about training assistants in the *Self representation* programme to help people with intellectual disorders etc).

Information on disability rights (articles about person's with intellect disorder and legal capacity, guardianship right etc) is provided not only in a special section *Lawyer advises / Legal help / Guarantees*, but in other headlines, too (*Notice / Resolution* etc).

The major part of the articles on guardianship and social work are found in the following headlines: *Work/Work experience*. These headlines reflect experiences of national care, employment and educational institutions, both pedagogical and social work. They write about the work of education and care centres: social services for disabled people, their families, providing them with the means of technical support; financing social integration projects, professional rehabilitation programmes, national strategy on mental health and health care services.

The above mentioned headlines *Work / Work experience* analyse educational issues (applying different methods, when meeting special educational needs of pupils with average and profound intellectual disorders; about ergotherapy,

physiotherapy, art therapy etc.). Educational questions are also analysed in the headlines *Integration-* meeting special needs in school, encouraging children's self expression using non traditional materials, techniques and devices. The 'Hope' supplement shares experience on artistic education, and the headlines *Invitation to study!* features information about professional training for people with physical and mental disorders.

Education, integration, equal opportunities, professional training, employment and social services – all these themes fall under the following headlines:

Projects/A.P.P.L.E./Initiative/Opportunities.

There is much material on the projects carried out in schools, care and employment institutions. The themes are: professional rehabilitation and integration into the labour market; children and adolescents' integration into society via different projects; reducing social isolation among older and disabled people; new technologies and alternative communication in the education of people with developmental disorders; family participation in the education process and education about children's fitness and environmental awareness.

Content relevance to the needs of target groups. The content of 'Hope' meets the interests of its target group – families of people with intellect disorders, their carers and teachers. The magazine content is relevant not only to members of the Community 'Hope', and pedagogues from

employment/occupational institutions (e. g. *Day care centres* etc.), but also to teachers working with pupils with intellectual disorders in special or mainstream schools.

Content accessibility. The text of *Hope* are linguistically accessible, they are aimed at people of different levels of education, written in a simple and accessible manner, with an optimal article volume.

Content compliance with the publishing requirements for disabled persons' publications. The magazine has a positive attitude to people with intellectual or mental disability. One can claim that the article content matches the magazine's intention – to encourage disabled person's parents, carers, not to lose hope and faith in the meaning of their education, opportunities to excel, to provide necessary information to the disabled people's families and society.

The magazine '*Club 13 and Co News*' has a target reader group of people with mental

health ill health, their family members, carers and workers in psychiatric institutions. It is published by the National Association of People with Mental Disorders and their Friends, uniting people with mental health problems, their family members and carers, psychiatric institutional workers and sponsors of the organization. It aims to coordinate their work, represent and protect the interests of people with mental disorders.

Content specifics. The magazine headlines are not clearly divided, except for a few non-permanent headlines: *Knowing your native land/world; Notices; Facts and current issues; Holidays; Club friends / Life stories; Projects* etc. However in respect of themes, these content sections can be distinguished: *Editor's word; Theme articles; Club chronicle; Discussion; Creation page; Book shelf; Humour; News from other organizations; Congratulations / Birthdays* (see Table 4).

Table 4

Content and headlines of magazine '*Club 13 and Co news*' (2007–2009)

Content	Headlines	Volume, %
Disabled social integration and equal opportunities		78.4
Integration, social and health care	<i>Editor's word / Articles / Discussion / Thoughts / Club friends / Life stories / Experience</i>	43.4
Culture	<i>Club chronicle / Book shelf</i>	32.1
Expression	<i>Creative page</i>	2.9
Publication on other themes		21.6
Miscellaneous	<i>Humour / News from other organizations / Congratulations / Birthdays / Notices / Facts and current issues / Knowing your native land/world / Holidays / Projects</i>	

The headline *Theme articles* (about 32 % of the content) cover articles on the protection of rights for those with mental disorders; the support of integration into society; improving the image such people in society; their problems, needs etc. Crucial ideas and themes, repeated in all magazine issues – protection of patients' rights, de-stigmatisation (e. g. articles 'Stigma and discrimination', 'Stigma as an endless psychiatric theme', 'Mental illness and stigma in a family', 'Art against stigma' etc).

The magazine headline *Club chronicle* consists of information about the main happenings and events: seminars, conferences, training courses, promotions and exhibitions. It gives a brief presentation of events; the most important events are presented in detailed form. These thematic blocks are very much related, as the content

of *Club chronicle* also provides information on the protection of patients' rights, anti-discriminatory practice and educational information.

Articles in permanent headlines *Holidays / Knowing your native land / world* share impressions about the native land and foreign countries from readers and often from the editor. Stories are informal, based on personal impressions; it makes articles more appealing and credible. Articles talk in detail about the countries, hosting GAMIAN (*Global Alliance of Mental Illness Advocacy Networks*) conferences. These educational articles take up quite a lot of space (about 14 % of the content).

The Discussions headline (about 5 % of the content) is where club members and specialists discuss different questions on mental health.

The Creative page has readers' literary works (poetry, prose). The magazine is illustrated with illustrations by people with mental disorders. A positive factor of the magazine is that it promotes and publicises club members and readers' artistic expression and creativity. The magazine is enlivened by a properly chosen *humour section*.

Content relevance to the needs of the target group. Information in the magazine is important for people with mental disorders and their relatives. Essentially, this information is important to every person who is trying to understand people's psychological and social diversity.

Content compliance with the publishing requirements for disabled publications. Information published in the magazine is related to the social integration of disabled people and equal opportunities. It contains important information about patients' rights, promotes psychiatric news; pays a lot of attention to promoting patients' art. In publicising important information, the magazine improves the image of people with psychiatric problems in society.

Another group of publications- publications (mostly newspapers), dedicated to people with disability due to physical and motor disor-

ders and somatic illnesses: weekly paper *Friendship*, newspapers *Diabetes*, *Arthritis* and the informative publication *Nefro-Info*.

The weekly newspaper *Friendship* has a target group of disabled people, their families and friends. According to the publisher, the publication is dedicated to 'families looking for understanding and comfort'. *Friendship* aims to encompass all areas of life and all groups of people; it is also designed to be read by people without disabilities, specialists – care homes, social and medical workers. *Mate* is designed for young people with profound disability (40 % of the magazine content), elderly people who do not use Internet (30 % of the volume) and professionals in the social sphere (30 % of the content). The publication is illustrated with black and white photographs. The online version has only one article from each issue of the newspaper. An analysis of the 2009 issues of *Friendship* was carried out.

Specifics of the content. The newspaper has mixed articles – educational, information, as well as fragments of literature. Table 5 provides data of the publication's content and its volume analysis.

Table 5

Weekly magazine's 'Friendship' content (2009)

Content	Headlines	Volume, %
Disabled social integration and equal opportunities		79.5
Social care	No headline (social services to the disabled; laws; adjusting the environment; employment etc) / "Friendship" info / Questions and answers / From "Friendship" readers' letters / About things that concern us	43.5
Health care	Doctor Aiskauda	9.0
Training, informal education	No headline	1.5
Social integration (improving image of the disabled in society)	In media about the disabled life; majority of articles do not have headlines	4.0
Artistic, literary expression, sports	The creative source / Competition "Singing Lithuania as a joy" / many articles without headlines	21.5
Publications on other themes		20.5
Information	Tuesday to Tuesday / Around the world / many articles without headlines	12.0
Leisure	Anecdotes / Poltergeist / Crossword / TV programme	8.5

Many articles in the weekly newspaper do not have headlines. However, some areas can be distinguished according to the content of the articles.

Permanent headlines are: *The creative source* – essays, poems and prose, reviews about the authors and their works; *Competition "Singing*

Lithuania as a joy" – reader's essays, miniatures, poetry and articles about the progress of the competition; *Tuesday to Tuesday*-information and short messages reprinted from Lithuanian newspapers; *Around the World* – 'Friendship' and ELTA information about the world news; *About things that concern us* – philosophical thoughts on

everyday life and human values; *TV programmes for the following week*.

Doctor Aiskauda is a permanent headline. The articles reflect different health issues. There is also information without a headline which comes from the regional disability organizations about their work and services to disabled people; employment; creative work; training; courses for children and adolescents, concerns, joys, leisure, events etc.

Information related to the *creative expression of disabled people* – events, traditional celebrations, anniversaries and exhibitions does not have a permanent headline but there are quite a few articles that fall into this category.

Themes about creative and literary expression of disabled people and sport make up around one fifth of the newspapers' content. Their aim is to show that disabled people are equal society members who live active cultural lives, participate in events, have opportunities to express themselves through art, creativity, and sport. This is illustrated by articles under the headlines *The creative source*, *Competition "Singing Lithuania as a joy"* and plenty of other articles sent by regional organizations and societies of disabled people; articles about disability sport achievements and victories, about ordinary people's strength, activities, everyday life, joys, worries; leisure (creative work, arts etc) and famous people with disability. These articles promote the image of disabled people in society; give cause for optimism to them and other people who care about them as they reflect opportunities for disabled people and their participation in cultural, art, sport events.

Content relevance to the needs of the target group. According to the date of the weekly newspaper publishers' questionnaire⁴ readers rate 'Friendship' positively. Its content meets the interests of the target group according to the nature of the publication. It writes about issues relevant to disabled people and every family with disabled family members.

Accessibility of the content. The themes of the articles and linguistic presentation meet the interests of people with different levels of education and of family members caring for them. Complex issues are explained in a simple and comprehensible manner. It should be noted that the newspaper

'Friendship' is not easily accessible to everyone interested. It is difficult to find it in libraries (except the bigger ones), it is not compiled in disabled organizations and the online version only has one article from each issue.

Content compliance with the publishing requirements for disabled publications. The prevailing themes are *disabled social care and social guarantees, employment, environment adjustment, education*. Integration and equal opportunities themes are very prominent in the articles on education and studies, disabled sport and achievements.

Content could be improved through more articles to encourage disabled people to actively seek equal opportunities to participate in all areas of life, integrate into society and to 'make' laws on equal opportunities and integration work.

'**Online Friend**' is a magazine dedicated to disabled people, their relatives, carers, social workers and interested people – this is how the editor describes the magazine. *Online Friend* has been published since 1998. We analyzed the content of this magazine using the 2008–2010 issues.

Specifics of the content. The magazine has blocks of themes – current issues, association work, personalities and outlook, cultural and legal information. The dominating theme of current issues – headlines *Current issues* and *social services*, analyses themes of social support, disability employment situations and initiative, rehabilitation and work from disability centres. *The current issues* material is close to the block about the associations' work, which consists of the following headlines: *Municipalities, Associations, Works and days, Promoting independence, Integration*. The content of these headlines consists of information about the work of the disabled organizations and associations, future prospects, events (life skills and other camps). It features interviews with associations' leaders, municipality representatives, workers from the Lithuanian Disabled Society and the Ministry of Social Protection and Labour. It provides a lot of subtle information about disabled people's life stories. Under the headline *Let's know each other*, people with disabilities share their stories, difficult but meaningful life experiences, greater or smaller achievements in life, creation. The headline *Painful experiences* features stories of people with difficult lives who battle with profound disability on a daily basis (some of them anonymous). This theme partially comprises *Outlooks* and *Jubilees*

⁴ Readers about the newspaper:
<http://www.biciulyste.lt/content.php?pid=8>.

headlines. The culture block consists of the headlines *Culture* and *Interesting books*. The culture section features travels and cultural events: competitions, festivals, social cultural projects (e. g. projects with professional artists and disabled people). It promotes creative and artistic expressions as one of the ways to integrate into society. It shows that even a profound mental or physical disability is not an obstacle to create significant creative works. The legal information block consists of headlines *Legal news*, *You ask – we answer*.

Content relevance to the needs of the target group. The philosophy and the dedication of the magazine are best described by the chief editor G. Aleksa (*Online Friend*, March 2009): ‘It is difficult to know a person with a different body. It is a long and interesting way, painful and bumpy, shaking you to the core, sometimes disappointing... But let’s go there together’.

Accessibility of the content. Articles featured in the magazine are accessible to the readers of all education levels.

Content compliance with the publishing requirements for the disabled publications. Positive, encouraging and supportive content of the

magazine promotes self knowledge and how to know others better; to defeat loneliness and despair. The magazine content and purposefulness is by no means lesser than the readers with disabilities (*‘It is wrong to divide society into the disabled and the healthy ones’* (*Online Friend*, September 2009). The magazine promotes empathy, understanding and tolerance, makes one think about the most important things and to choose priorities in life more responsibly.

The newspaper ‘Arthritis’ is dedicated to people with joint conditions, not specialists. It has been published by the Lithuanian Arthritis association since 2005 (its predecessor was the magazine ‘Health’ which was started in 2004). The publishers of the newspaper wish that people with rheumatic disabilities would feel the association’s goal and mission to help them. The magazine is prepared and articles published by medical and other specialists. This newspaper has a lot of photographs that make the text more animated.

Specifics of content. These permanent headlines can be distinguished: *Be active*, *Communities and clubs*, *Life and arthritis*, *Thinking positively*, *Leisure*.

Table 6

Newspaper ‘Arthritis’ content and headlines (year 2007–2009)

Content	Headlines	Volume, %
Disabled social integration and equal opportunities		88.0
Social and health care	<i>Communities and clubs / Be active /</i>	30.0
Social integration	<i>Be active / Life and arthritis / Thinking positively / Living without losing hope</i>	58.0
Publications on other themes		12.0
Leisure, creative expression	<i>Leisure / Leisure hours</i>	

The headlines *Be active* and *Life and arthritis* are very similar. They consist of articles and other theme material, information and advice given by medics and other specialists (physiotherapists, pedagogues). These headlines also review the association’s work, current issues and initiatives. Content from these headlines dominates the magazine and makes up almost half (46 %) of the content of the magazine issues.

The headline *Communities and clubs* (around one third of the magazine) features information about the communities’ work where community members share their experiences. This headline provides information about anniversaries, publishes congratulations, thank you notes, contacts and addresses. Around one tenth of the

content consists of readers’ creative works (poetry, prose) which have been published under the headline *Leisure* since 2008.

Content relevance to the target group needs. Themes are relevant to the readers, content is mostly oriented to people with rheumatic problems, and their relatives.

Content accessibility and compliance with the publishing requirements for the disabled publications. Articles are written in a way that people with different levels of education can understand. It particularly emphasises the ideas of encouragement and positive thinking, empowerment aspirations (headlines *Be active*, *Positive thinking / Living without losing hope*). It has the idea and the invitation for all to come together, feel that they

are not alone and to live without losing hope. Empowerment ideas are spread in 40 % of the content.

The newspaper 'Diabetes' target reader group – people with diabetes; their family members; nurses, specialists, anyone interested in this

condition. The newspaper is illustrated with colour photographs.

Content specifics. The majority of articles do not have headlines, but according to the content it is possible to distinguish the area where the article would belong. Table 7 shows the data of the newspaper content and volume analysis.

Table 7

Newspaper 'Diabetes' content (2007–2009)

Theme section	Article content	Volume, %
Disabled social integration and equal opportunities		94.2
	<i>Editor's word</i>	4.2
Health care	Presentation of scientific works on diabetes / <i>Diabetes, its prevention; treatment, innovations / Doctor's advice / Diabetes management</i>	24.4
Social care	International diabetes federation (IDF) / Lithuanian diabetes association (LDA) articles, notices / LDA chronicle / Regional diabetes clubs / "Diabetes" readers' questionnaire	46.2
Social integration, social and health care	Informative articles: LDA 2008 reports on the implementation of social integration programme for people with disability; LR Ministry of Health enactments; Information from the National patients' treasury; activity of the Council of Representatives of Patients' organizations of Lithuania; 2009 Project on the Support of Disabled Association's work	7.4
Informal education	Seminars, conferences, training for the ill and their carers	12.0
Publications on other themes		5.8
Information	From the local media / Presentation of publications / You ask – we answer	2.6
Leisure, creative expression	Readers' essays and poems	3.2

Areas which are the most important to the target readers' group are those where *medical advice* on diabetes treatment (such as diet, injections, patient care) is given to *people who are ill and their relatives*, and which emphasises *diabetes management* explaining the necessity to manage the illness, about the lifestyle when one has diabetes; people with diabetes are taught and encouraged to manage their illness. *Medical advice* related to diabetes treatment aimed at people with diabetes and their relatives, and *diabetes management* themes make up around 15 % of all analysed articles.

The largest number of articles consists of the articles sent in by regional diabetes clubs about their events – World diabetes day; camps for children and adults with diabetes; a few notices about studies available to people with diabetes; about people and their determination not to succumb to the illness.

Seminars, conferences, training for the people who are ill and their carers (12 % of the articles) – this section has detailed information on the training seminars for people who are ill and their carers; international, national and other asso-

ciations' congresses, international academic conferences in Lithuania and abroad.

Quite a large part of the newspaper's content consists of *LDA articles, notices and chronicles* (14 % of all articles), fewer are on – International Diabetes Federation (IDF) notices, resolutions, international events and notices. Part of the newspaper consists of information notices about international associations' resolutions and republishes LR Ministry of Health orders etc.

Accessibility of the content. Information published in the newspaper 'Diabetes' is accessible to people of different age and education with diabetes as well as their family members. It features information about the spread of diabetes, scientific research, illness and complication prevention, treatment, management that can be found through pedagogues, carers, dietician, other medical staff and every member of society. The newspaper is also accessible online.

Publishers validly claim that the newspaper 'Diabetes' is the main means of spreading information from the Lithuanian Diabetes Association, educating people with the illness and exchanging knowledge. It features information about

the work of the association, news about diabetes scientific research, illness prevention, treatment and state support to the patients. It answers readers' questions, features information about the illness shared by the patients, diabetes clubs, societies, communities and doctors⁵.

The fact whether the newspaper's content responds to the target group's needs can be determined by the results⁶ of the readers' questionnaire: 21,5 % rate it as very good; 65 % – as good, 10 % – as sufficient, 1 % – as poor.

Themes of the newspaper articles meet the interests of people with diabetes and families who care for their children or adult family members with diabetes. Content analysis shows that the newspaper 'Diabetes' helps patients to understand the importance of self-management, to learn to adjust medication doses and to adopt an appropriate diet. It features issues that are relevant to the patients and to family members. The main focus is on diabetes control and health management, on scientific research presentation and methods of diabetes treatment.

Content accessibility. Many articles on diabetes control and health management are written in a simple style, complex issues are explained in an accessible and comprehensible manner. Some articles are quite complex which may be more difficult to understand for people with lower education.

Content compliance with the publishing requirements for the disabled publications. There are a lack of articles that would encourage people with diabetes to actively take part in all areas of life.

The information bulletin 'NefroInfo' is dedicated to kidney patients and their relatives. Since 2000 it has been published by the Nephrology patients' association of Lithuania 'Life'.

Specifics of the content. Content from the 2007–2009 issues was analysed; 2007 issues 3–4 and 2008 issues were analysed online. Table 8 shows information about the content of the headlines and its volume.

⁵ "Diabetes", 2007. Issue 2 (54): <http://www.dia.lt/laikrastis/54/index.html>.

⁶ Same.

Table 8

Content of the information bulletin 'NefroInfo'

Theme area	Headlines	Volume, %
Disabled social integration and equal opportunities		80.6
Social and health care	<i>First section</i>	61.2
Leisure	<i>Briefly</i>	19.4
Publications on other themes		
Information	<i>Other publications / News abroad</i>	19.4

The cover of the bulletin points out more important articles from section one and other sections: *Other publications*, *Briefly*, *News abroad* (since 2009).

The headline *First section* features articles related to information relevant to kidney patients and their relatives. Many authors are doctors or health care specialists. This headline also features patients and their relatives' (parents whose children have health issues) articles. Relevant health, social and psychological support and other themes are analysed and written about by executives and members of nephrology patients' associations. The content of this headline prevails, and makes up more than 60 % of the bulletin content.

The headline *Other publications* features information relevant to the readers from other Lithuanian newspapers, magazines, information and other publications. This material makes up about 18 % of the content. The headline *News abroad* has featured relevant themed information from abroad since 2009.

The headline *Briefly* (19 % of the content) presents main events, promotions, celebrations, meetings etc.

Content relevance to the target group needs. An informative publication that features purposeful and relevant information, with prevailing original and authentic material.

Content accessibility. The publication features information which is mainly related to health care, treatment, some articles are written in medical terminology which may be more difficult for non-specialists to understand.

Content compliance with the publishing requirements. 'Nefroinfo' medical content articles are undoubtedly relevant to the readers' target group, however, there is a lack of attention to the theme of social integration.

Summary

Independent life means enabling individuals to make informed choices, where instead of focusing on limitations and dependency on professional intervention, the focus is on the improvement of the quality of life and participation in community life. It is based on the assumption that people become empowered when the persons with disabilities and society have access to information and knowledge as to how to put human rights and equal opportunities to best use.

The social model of disability is the main component of the paradigm of emancipation. The social model encourages emancipative approaches as the opposite to segregation and enables people with disability to overcome obstacles in order to have opportunities of choice, flexibility and control and to restore self esteem, independence, equality and solidarity, related to human rights and equal opportunities.

The mission of the publications by the disabled communities is to provide knowledge to the disabled persons on how to live life independently and with dignity, encourage these people and their families' social participation, inclusion in community life, and to inform society about the achievements and problems of disabled people.

Specifics of the readers' target group and publishing. Publications analysed have clear readers' groups – they are dedicated to people with disabilities due to specific disorders (sensory, intellectual, motor, mental, somatic etc) and their families; some publications are addressed to specialists, too. Moreover, these publications are important to society because they help to promulgate information and to better know and understand each other's problems and achievements, promote social integration, enable social participation, forming positive approaches to the disability and the disabled person. Authors are professional journalists, specialists and disabled people.

All publications, dedicated to people with disability, are related to the associations or published by these organizations. The majority of the publications have rich traditions and have been published for several decades. The earliest one is 'Our word' (since 1959). Other publications began later. 'Horizon', 'Friendship' have been published for more than 20 years, other publications – 10 or more years.

Circulation and volume are optimal. Circulation is 400–10,000 depending on the readers' population and the popularity of a publication. The volume is from 16 to 30–60 pages. The majority of publications can be accessed online. Both printed and online versions are of a similar volume. Publications are distributed in a number of ways: via disability organizations, specialised doctors' offices, during events, by post, through subscriptions, all publications are sent to the National Martynas Mažvydas Library, some publications are sent to other libraries, too.

Content specifics. Publication content and themes are determined by social issues, related to the disability specifics, as well as social changes in the disabled people's life, influenced by political decisions and laws. All publications focus on the information related to the specific needs of people with certain disabilities. Publications have *diverse content*. *Prevailing themes are related to disability social integration, inclusion and equal opportunities*. The following areas became apparent as relevant to the reader: *the disabled persons' life* (success, problems, employment, leisure etc), *support to disabled people* (medical and rehabilitation, social, psychological, informative), *the disabled persons' rights and their representation* (presentation and comments on new legal documents related to disability rights, public discussions on new legal documents), *education* (events for disabled people, prospects of studying, pedagogical help, inclusive schools), *empowerment and social participation* (groups of inter-support, social promotions, public movements, volunteering). Ideas of integration and equal opportunities can be found not only in special headlines but as a continuous thread through all the themes – social care, education/training, environment adjustment, employment, creative expression.

There is a space allocated for the disabled persons creative works, knowing the world and one's native land, reviews of other publications. The majority of the publications have leisure, humour and other headlines, which give publications ease, appeal, colour and reflect different readers' interests. The publications 'Horizon', 'Friendship', 'Our word', 'Club 13 and Co News', 'Hope' especially encourage and promote readers' (target groups') self expression – their artistic and literary creativity, achievements in sport and so on. Quite a lot of space is dedicated to prominent personalities- people who, despite their disability, have reached significant achievements, and have

done a lot to the merit of disabled people in the areas of education, science, politics, social etc.

A common feature in all publications is the *positive content of the information*: directly or purposefully choosing material, and emphasising certain aspects a progressive methodological approach is declared: emphasising the achievements of disabled people, their strengths, positive characteristics, increasing psychological resilience, social participation, empowerment, reducing social segregation, and combating stigmatization. Positivity and optimism are crucial to people with disability, when forming their self appraisal, which encourages them and prompts them to aspire to higher goals and social wellbeing. For example the magazines 'Club 13 and Co News (2009 issue 1, p. 32) describes the weekly publication 'Friendship': *'Friendship' is second to none, ...it beats major national newspapers. It only has eight pages but it has all, if not more, relevant information because it does not have marketing rubbish, scandals from celebrity life and does not feature violent crime on the front page. What is it that the publication writes about and how? It is always relevant and optimistic*'. This apt description of one of the publications in principle can be used for all other publications that have been analysed; the accents of their content can be described in these main words – *relevance, positivity, optimism, respect to human values*.

Positive content is especially obvious when comparing these publication with all other national periodical publications (newspapers and magazine), which are often orientated at scandalous sensations and prevailing negative information.

Content relevance to the target group needs. Publications dedicated to disabled people are not only *a source of information* but a certain *form of socialisation* seeking to make connections in the community through getting involved in general activities. Publications feature relevant, purposeful, specific information which meets needs not only of those target groups. Human values emphasised and nurtured in the publications, make them important to wider society, help to know and understand each other better, promote tolerance of social diversity, understanding about the human right to be different and self respect.

Content accessibility. Texts in many of the publications are understandable to people with different disabilities. Publications are well illus-

trated, feature many photographs and attractive visual information.

Content compliance with the publishing requirements. Content and values promoted in publications encourage the social integration of disabled people, provide equal opportunities for social participation and positively form society's attitude towards the disabled person. The content of publications complies with the publishing requirements set for publications for disabled people. Featured themes are – disability education, social and health care policy, training and the presentation of academic achievements in a popular form, culture, engagement, vocational training and rehabilitation, employment, legal questions, positive experience by the disabled communities in Lithuania and abroad, their self expression, leisure and so on – make up around 80 % of the volume in the majority of publications.

Conclusion

1. Through purposeful choice of material and emphasis on certain aspects, publications declare a positive methodological approach: social empowerment and participation, reducing social segregation, combating stigmatisation, emphasising positive characteristics and improving psychological resilience. Publications with the values and attitudes they promote, are important not only to the target readers' circle but to wider society as well as every single person. They feature material which promotes tolerance to physical, psychological and social diversity, the human right to be different and fosters respect to otherness.
2. Publications feature relevant, purposeful information, oriented to specific target group needs.
3. Publications' content complies with *publishing requirements for disability publications* in qualitative and quantitative respects. Themes of social integration and equal opportunities are analysed in different aspects – education and training, social and health care and political means. Information about scientific research in health, training and other areas is provided in a popular form; quite a lot of attention is paid to the problems of accessibility of the environment, engagement, vocational training, professional rehabilitation and em-

ployment; activity of disabled people and other communities in Lithuania and abroad. Publications encourage and promote self expression, artistic and literary creativity, emphasise achievements and form a positive self regard and attitude of society towards people with disability.

4. The accessibility of publications is in principle sufficient, many of them can be found online, however it is important to develop the opportunity to circulate the publications in public spaces (especially schools, colleges, universities etc). The accessibility of texts is ensured by making sure they are featured in a comprehensible way, taking into account readers' different levels of education, different abilities and needs (including special needs).

Reference

1. Adams, R. (2008). *Empowerment, Participation and social work*. UK: Palgrave Macmillan.
2. Barraket, J. (2001). *Building Sustainable Communities: Co-operative Solutions to Rural Renewal*. Sydney: Australian Centre for Co-operative Research and Development.
3. Davis, J. M. (2000). Disability Studies as Ethnographic Research and Text: Research Strategies and Roles for Promoting Social Change? *Disability & Society*, 15 (2), 191–206.
4. Dettmer, P., Dyck, N. T., Thurston, L. P. (2009). Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs (3rd ed.). Allyn & Bacon.
5. Ebersold, S. (2004). The Affiliation Effect of Participation into Community: Conceptual and Methodological Aspects of a Participative Research. In Trossebo, J. (ed.)... *Analysing Living Conditions*. Stockholm: Student litteratur.
6. Hammond Ketilson, L., Gertler, M., Fulton, M., Dobson, R., Polsom, L. (1998). *The Social and Economic Importance of the Co-operative Sector in Saskatchewan*. Saskatoon: Centre for the Study of Co-operatives.
7. Humphrey, J. C. (2000). Researching Disability Politics, or Some Problems with the Social Model in Practice. *Disability & Society*, 15 (1), 63–86.
8. Kemshall, H., Littlechild, R. (eds.) (2000). *User Involvement and Participation in Social Care*. London: Jessica Kingsley Publishers.
9. Nikkhah, H. A., Redzuan, M. (2009). Participation as a Medium of Empowerment in Community Development. *European Journal of Social Sciences*, 11, (1), 170–176.
10. Oliver, M., Zarb, G. (1997). The Politics of Disability: a New Approach. In: *Disability Studies: Past, Present and Future* (eds. L. Barton and M. Oliver). Leeds: The Disability Press.
11. *Periodinių ir informacinių leidinių neįgaliesiems leidybos ir platinimo finansavimo tvarkos aprašas* (2010). LR SADM 2010 m. spalio 19 d. įsak. Nr. A1-491.
12. Titchkosky, T. (2006). Policy, Disability, Reciprocity? In *Disability and Social Policy in Canada* (eds. M. McColl and L. Jongbloed). Toronto: Captus Press.
13. Turner, M., Beresford, P. (2005). *Contributing on Equal Terms: Service User Involvement and the Benefits System*. London: Social Care Institute for Excellence.
14. Vanhala, L. (2006). Fighting Discrimination Through Litigation in the UK: The Social Model of Disability and the EU Anti-Discrimination Directive. *Disability & Society*, 21 (5), 551–556.

Received 2012-09-03